

Hanna Vaihinen

Ääri viivoja piirtämässä

Ruotsinkielisiä tehtäviä musiikkileikkikoulukäyttöön

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi AMK

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

24.11.2014

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Hanna Vaihinen Ääriivivoja piirtämässä - Ruotsinkielisiä tehtäviä musiikkileikkikoulukäyttöön 35 sivua 24.11.2014
Tutkinto	Musiikkipedagogi AMK
Koulutusohjelma	Musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaisiän musiikkikasvatus ja taiteen soveltava käyttö
Ohjaajat	MuT Annu Tuovila MuM Sanna Vuolteenaho
<p>Opinnäytetyöni käsittelee musiikkileikkikoulun opetusta ja oppilaille annettavia visuaalisia tehtäviä. Opinnäytetyöprosessini aikana tuotin 18 uutta ruotsinkielistä tehtävää oppilaitteni käyttöön ja perehdyin samalla visuaalisten tehtävien valmistamiseen prosessina.</p> <p>Käytin prosessissa apuna kuvittajaa, joka piirsi pääsääntöisesti tehtäviin liittyvät värityskuvat, jotka minä viimeistelin lisäten niihin opetettavaan asiaan liittyvän tehtävän. Kokeilin tehtäviä käytännössä oppilaitteni kanssa ja kehitin niitä edelleen havaintojeni perusteella. Opinnäytetyössäni pohdin musiikkileikkikoulutehtävien tuottamisprosessia ja teen havaintoja, jotka voivat helpottaa minua ja kollegoitani vastaavien tehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa.</p> <p>Eriyisenä painoalueena työssäni ovat relatiivisen solmisaation hahmottamiseen tarkoitetut tehtävät. Niitä tein yhteensä yhdeksän kappaletta ja pyrin tekemään niistä loogisesti etenevän kokonaisuuden. Näistä yksinkertaisimmat ovat äänialaltaan erittäin suppeita yhden intervallin (So-Mi) hahmottamiseen tähtääviä tehtäviä. Monimutkaisimmat tässä työssä käsitellyt solmisaatiotehtävät käsittävät viiden intervallin äänialan Do:sta So:hon.</p> <p>Sen lisäksi, että sain tämän opinnäytetyöprosessin johdosta käyttöni 18 uutta musiikkileikkikoulutehtävää, vahvistui prosessin myötä myös kykyni valmistaa ja teettää tehtäviä itse. Uuden tehtävän tekeminen nopeutui ja muuttui vaivattomammaksi ja opin kertomaan tehtävänannon kuvittajalle selkeämmin. Perehtyessäni erilaisiin solmisaatioon liittyviin tehtäviin ja perinteisiin parani myös solmisaation opettamiseni. Prosessin myötä sain myös joitakin uusia ideoita tehtäviin liittyen ja laajemman käsityksen siitä, minkälaisia tehtäviä voi lasten kanssa musiikkikoulussa luovasti toteuttaa.</p> <p>Työni on suunnattu varhaisiän musiikkikasvattajille, sekä kaikille muillekin, jotka työskentelevät noin 5-6-vuotiaiden parissa musiikkia hyödyntäen.</p>	
Avainsanat	Musiikkikasvatus YSA, Varhaisiän musiikkikasvatus, Piirustus YSA, Väritys YSA, Taidekasvatus YSA, Solmisaatio MUSA

Author Title Number of Pages Date	Hanna Vaihinien Drawing Contours – Designing Visual Tasks for Swedish Speaking Music Playschool Groups 35 pages 24 October 2014
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Classical Music
Specialisation option	Early Childhood Music Education and Community Music
Instructors	Annu Tuovila, DMus Sanna Vuolteenaho, MMus
<p>For my final project, I wanted to produce visual tasks to be used in Swedish speaking music playschool groups, because they are scarcely available. I designed eighteen new tasks for children aged 5-6 years. I used an illustrator to make some colouring pictures which I added to the tasks I made. As part of the process, I tested the tasks in three music playschool groups and made some alterations to improve them. I also studied the process of making the tasks and made some observations to help me and other music playschool teachers in the future.</p> <p>My special point of interest was creating tasks to improve skills in relative solmisation. My aim in designing these tasks was to create a logically progressing entity. Out of the nine tasks, the most simple ones have a narrow vocal range for practicing one interval, the major third (Sol-Mi). The most complex tasks are designed to learn a pentatonic scale from Do to Sol.</p> <p>As a result of my final project, I now have 18 new playschool activities that I may use. In addition, my skills in designing and leading the activities improved. I can now make the activities faster and more easily, and I learned to describe the assignments to my illustrator in a clearer way. Also my skills in teaching solmization improved, as I learned about the different solmization traditions and tasks. Along the process I also gained some new ideas related to the tasks and a broader idea of what kind of tasks are suitable to creatively carry out with children in music playgroups.</p> <p>My thesis may benefit Early Childhood Music Educators and other music teachers working with children aged 5-6 years.</p>	
Keywords	Music Pedagogy, Early Childhood Music Education, Drawing, Colouring, Arts Education Solmisation

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musiikkileikkikoulukäyttöön suunnatut visuaaliset tehtävät	3
2.1	Mitä ovat musiikkileikkikoulukäyttöön suunnatut tehtävät?	3
2.2	Tehtävien funktio musiikkileikkikoulukontekstissa	4
2.3	5-6-vuotiaat visuaalisten tehtävien kohderyhmänä	6
2.4	5-6-vuotiaille soveltuvaa jo olemassa olevaa aineistoa	8
2.4.1	<i>Olin tehtävävihko 3</i>	9
2.4.2	<i>Hip Hoi Musisoi! Tehtävävihko 3</i>	9
2.4.3	<i>Laulan lasten lailla kolmostason työkirja</i>	10
2.4.4	<i>Laulava kynä</i>	10
2.4.5	<i>Tiukujen taika -tehtäväkirja</i>	11
2.4.6	<i>Da Capo musik för åk 0-2 lärarhandledning</i>	11
2.4.7	Kollegoiden tekemät tehtävät	11
3	Opinnäytetyöprosessin eteneminen	12
4	Visuaalisten tehtävien valmistaminen	13
4.1	Väritettävän kuvan tekemiseen liittyviä huomioita	14
4.2	Teksti- ja nuottimateriaalin liittäminen kuvaan	16
4.3	Solmisaatiotehtävien valmistamiseen liittyviä huomioita	17
4.4	Uusia ideoita sisältäviä tehtäviä ja niiden tekemiseen liittyviä huomioita	22
4.4.1	Syksytehtävä	23
4.4.2	Pullat uunissa	24
4.4.3	Etsi virheet ja laske ne	25
4.4.4	Mikä ei kuulu joukkoon?	26
4.4.5	Satumaiseen satuleikkiin liittyvä kokoava tehtävä	28
5	Pohdinta	30
	Lähteet	34

1 Johdanto

Olen pohjakoulutukseltani teatteri-ilmaisun ohjaaja ja perehtynyt esittävän taiteen opettamiseen monella tapaa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana olen toiminut muun muassa sirkusopettajana tanssikoulussa, johtanut taiteen perusopetusta antavaa teatterikoulua ja opettanut draamakasvatusta ja tanssia vammaisille lapsille. Viimeiset pari vuotta olen keskittynyt varhaisiän musiikkikasvatukseen kahdella kielellä: suomeksi ja ruotsiksi.

Opettajana minulle on ensisijaisen tärkeää jakaa oppilailleni sitä iloa ja intoa, mitä saan taiteen parissa toimimisesta. Pyrin tekemään työni niin, että en asettaisi vahvoja rajoja taidealojen välille. Haluan luoda oppilailleni sellaiset puitteet, joissa heidän on hyvä koetella mielikuvituksensa rajoja ja synnyttää kokonaisuus yhteistyössä muiden kanssa. Se, että tunnen esittävän taiteen kenttää tanssista sirkukseen ja musiikista draamaan, on helpottanut kyseisten puitteiden rakentamista.

Vaikka koen tuntevani taiteiden kenttää varsin monipuolisesti, on yksi taiteenala jäänyt minulle kovin vieraaksi. Kuvataiteista minulla on melko vähän kokemusta, enkä ole koskaan tuntenut olevani vahvoilla piirtäessäni tai maalatessani. Minulla on kyllä ollut vahvoja visuaalisia hahmotelmia mielikuvissani, mutta en ole osannut ilmaista itseäni kuvataiteiden kautta haluamallani tavalla. Olen silti pyrkinyt tarjoamaan oppilailleni, varsinkin lapsille mahdollisuuksia hahmottaa asioita kuvien, värien ja muotojen kautta. Kokemukseni mukaan suurimmalle osalle lapsista visuaaliset virikkeet ovat luonnollinen ja hauska tapa lähestyä asioita ja hahmottaa kokonaisuus.

Yksi tapa jolla olen pyrkinyt mahdollistamaan kuvallisen ilmaisun olemassaoloa tunneillani musiikkileikkikoulussa on leikkiryhmäläisten eli 3-6-vuotiaiden ryhmissä tehtävät visuaaliset tehtävät. Joka toinen viikko 45-minuuttisen tunnin lopusta on tuolloin varattu noin 15 minuuttia tehtävien tekoon. Näiden tehtävien ensisijainen tarkoitus on antaa lapselle kuva aiheesta, jonka parissa olemme musisoineet. Mikäli käsiteltyyn asiaan liittyy jokin erillinen musiikillinen elementti, johon olemme perehtyneet tarkemmin, käydään tehtävässä usein läpi sama asia kuvana. Tällainen tehtävä saattaa auttaa lasta hahmottamaan ja muistamaan asian paremmin..

Suomenkielisiä musiikkileikkikoulukäyttöön tarkoitettuja tehtäviä on helppo löytää. Suomeksi on julkaistu muun muassa *Hip Hoi Musiso!* -sarja, *Olin*-sarja sekä *Laula lasten lailla* -kirjat. Ruotsinkielisiä tehtäviä on sen sijaan ollut vaikea löytää valmiina mistään. Niitä ei ole juuri julkaistu Suomessa, enkä ole onnistunut löytämään vastaavia tehtäviä myöskään ruotsissa julkaistuista teoksista. Suomenruotsalainen musiikkileikkikoulu on kehittynyt suomalaisen musiikkileikkikoulun pohjalta ja sen rinnalla. Sen vuoksi naapurimaan perinteet eivät ole samanlaiset kuin meillä, eivätkä sikäläiset materiaalit ole välttämättä sellaisinaan käyttökelpoisia.

Ruotsinkielisten tehtävien puuttuminen on vaikeuttanut työtäni musiikkileikkikoulun opettajana ja minulla on ollut kova tarve saada lisää ruotsinkielisiä tehtäviä käyttöni. Minusta on tuntunut, että vaikka pyrin tunnin aikana käyttämään visuaalisia elementtejä yhtäläillä suomen-, kuin ruotsinkielisissä ryhmissä, olen pystynyt tekemään tunneista paremman kokonaisuuden suomeksi, koska minulla on ollut valmiita väritystehtäviä käytettävissä.

Mielestäni suomenruotsalaisten musiikkileikkikoululaisten tulisi lähtökohtaisesti saada yhtä tasokasta opetusta kuin suomenkielistenkin oppilaiden, jolloin visuaaliset tehtävät ovat oppilaillani olennainen osa tätä kokonaisuutta. Tämän vuoksi opinnäytetyöni käsittelee nimenomaan musiikkileikkikoulukäyttöön suunnattuja ruotsinkielisiä tehtäviä. Erityisen suureksi koen tarpeen saada käyttöni lisää 5-6-vuotiaille soveltuvia tehtäviä, jotka olisivat tarpeeksi haasteellisia, mutta joiden tekemiseen ei kuluisi liikaa aikaa. Käsitteelen tässä opinnäytetyössä 5-6-vuotiaita yhdistettynä ryhmänä, koska tämänhetkiselällä työpaikallani sen ikäiset lapset ovat käytännössä samassa ryhmässä.

Opinnäytetyöni ensisijainen tarkoitus on tuottaa 5-6-vuotiaille suunnattuja uusia ruotsinkielisiä ja / tai kielestä riippumattomia väritystehtäviä omien oppilaitteni käyttöön. Haluan myös työssäni tutkia visuaalisten tehtävien valmistusprosessia vaiheineen ja koetan tehdä huomioita, jotka voisivat auttaa minua ja kollegoitani visuaalisten tehtävien tekemisessä vastaisuudessa. Pohdin myös sitä millä tavalla väritystehtävien luominen vaikuttaa opettajuuteeni ja kuvaan itsestäni monipuolisena taiteiden tekijänä. Pyrin myös laajentamaan omaa käsitystäni visuaalisista tehtävistä musiikkileikkikoulussa. Mitä muuta tehtävät voisivat olla kuin väritystehtäviä? Voiko oppilaiden mielikuvitukselle jättää tehtävässä totuttua enemmän tilaa? Testaan valmiita tehtäviä käytännössä ruotsinkielisillä oppilaillani ja pyrin tekemään havaintoja niiden toimivuudesta käytännössä ja siten kehittämään niitä edelleen.

Toisinaan 5-6-vuotiaat soittavat musiikkileikkikoulussa jotain tiettyä soitinta kuten kanteletta, nokkahuilua tai ukulelea. Tässä opinnäytetyössä keskityn kuitenkin tekemään tehtäviä niille musiikkikouluryhmille, joissa ei ole erikoistuttu mihinkään tiettyyn soittimeen. Erityisesti painotan melodian ja intervallien hahmotukseen liittyviä solmisaatiotehtäviä, koska tarve saada niitä käyttöön on erityisen suuri.

Suunnittelen tehtävät itse, mutta teetän tarvittavat kuvat kuvittajalla ja yhdistän sitten itse tekemäni elementit kuvittajan tekemiin kuviin. Päädyimme kuvittaja Osmi Kiiskin kanssa ratkaisuun, jossa hän tekee kuvat lyijykynällä ja minä vahvistan viivat tussilla yhdistäessäni niihin muuta materiaalia. Minun on näin menetellen mahdollista tehdä kuviin vielä pieniä muutoksia tarvittaessa ja lopputuloksesta tulee yhteinen.

Tämän opinnäytetyön toisessa luvussa pyrin kuvailemaan musiikkileikkikouluun tarkoitettua visuaalisen tehtävän käsitettä. Esittelen myös lyhyesti jo olemassa olevaa visuaalista tehtävämateriaalia sekä suunnittelemani tehtävien kohderyhmää 5-6-vuotiaita musiikkileikkikoululaisia. Luvusta kolme selviää millaisissa raameissa tämä projekti eteni. Luvussa neljä kerron tämän projektin puitteissa syntyneistä tehtävistä sekä eri tyyppisten tehtävien valmistusprosesseista. Luku 4 pohjautuu lähinnä päiväkirjamerkintöihini sekä esimerkkeihin projektin puitteissa valmistuneista tehtävistä. Pyrin esittelemään lukijalle tehtäviä suunnitellessani syntyneitä ajatuksia. Luvussa viisi pohdin mitä tästä prosessista syntyi ja millaisia muutoksia minussa tapahtui tämän prosessin myötä. Avaan myös hieman ajatuksiani siitä, miten haluan lähteä työstämään tämän prosessin myötä heränneitä visuaalisiin tehtäviin liittyviä ideoitani tulevaisuudessa.

2 Musiikkileikkikoulukäyttöön suunnatut visuaaliset tehtävät

2.1 Mitä ovat musiikkileikkikoulukäyttöön suunnatut tehtävät?

Musiikkileikkikouluun suunnatut tehtävät ovat visuaalisia tehtäviä, joiden avulla lapsi saa kuvan jostakin tunnilla käsitellystä asiasta. Tehtäville on hankala löytää tarkkaa määritelmää. *Hip hoi, musiso!* *Tehtävävihko 3:n* (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen, Mäkinen 1992, 3) mukaan tehtävät johdattelevat niin lapset kuin aikuisetkin helposti ja iloisesti musiikin perusasioihin. Siinä luonnehditaan myös tehtävien olevan osa virikkeellisen musiikinopetuksen perusmateriaaleja. *Olin tehtävävihko 3:n* takakannessa (Kaikkonen, Ollaranta, Sopanen, Tharmaratnam, 2001) kerrotaan kirjan

innostavien ja virikkeellisten tehtävien auttavan lasta musiikinopetuksen sisältöjen oppimisessa.

Yksinkertaisimmillaan musiikkileikkikouluun suunniteltu tehtävä sisältää väritettävän kuvan, joka liittyy musiikkileikkikoulutunneilla käsiteltyyn musiikilliseen teemaan, aiheeseen tai lauluun. Esimerkiksi kun teemana on ollut musiikkimaan karhuperhe, voi tehtävänä olla värityskuva, jossa on isäkarhu, äitikarhu ja pikkukarhu. Tällaisia yksinkertaisia värittämistä painottavia tehtäviä käytetään enimmäkseen 3-4-vuotiaiden ryhmissä, joissa kynänkäyttö on melko kehittymätöntä ja tehtävien tekohetki sääntöineen ja rutiineineen vaatii vielä itsessään harjoittelua.

5-6-vuotiailla kynänkäyttö ja tehtäväntekotilanne ovat pääsääntöisesti jo paremmin hallinnassa. Heille suunnatuissa tehtävissä käsitellään useimmiten myös jotain musiikillista perusasiaa värittäen, piirtäen ja / tai kirjoittaen. Jos teemana on ollut esimerkiksi karhuperhe, voisi tehtävä koostua vaikka puoli-, neljäsosa- ja kahdeksasosanuottien piirtämisestä, sekä sen ohella karhuperheen karhujen värittämisestä.

2.2 Tehtävien funktio musiikkileikkikoulukontekstissa

Visuaaliset tehtävät eivät ole välttämätön osa musiikkileikkikoulutuntia. Jokainen opettaja voi päättää kuinka usein käyttää niitä tunneillaan oppilaillaan, jos ollenkaan. Kyseisillä tehtävillä on kuitenkin mahdollista tukea lapsen positiivista suhdetta musiikkiin sekä musiikin oppimista monin tavoin, minkä vuoksi olen itse halunnut pitää ne osana omaa opetustani. Visuaalisia tehtäviä voi käyttää muun muassa muistin ja hahmotuksen tueksi. Tehtävät voivat myös vahvistaa lapsen tunnesidettä koettuun musiikkiin ja auttaa lasta pääsemään kiinni musiikin kuuntelemisen maailmaan. Usein visuaaliset tehtävät parantavat myös lapsen kielellisiä, matemaattisia, motorisia ja sosiaalisia taitoja ja saattavat auttaa vahvistamaan lapsen itsetuntoa.

Tehtävien ensisijainen tarkoitus on mielestäni toimia muistin ja hahmotuksen tukena. Yksinkertaisimmillaan tämä tarkoittaa sitä, että jos musiikkileikkikoulussa on laulettu vaikkapa ponista ja sen jälkeen väritetty ponin kuva, voi lapsi myöhemmin palauttaa mieleen kyseisen ponilaulun värittämänsä kuvan avulla. Kokemukseni mukaan moni lapsi pystyy palauttamaan mieleensä musiikkileikkikoulussa opitun laulun vielä vuosienkin kuluttua nähdessään tekemänsä tehtävän. Kyseisessä tehtävässä ei

tarvitse olla minkäänlaista nuottikuvaa mukana. Tällä tavalla yksinkertainen visuaalinen kuva voi toimia muistin tukena.

Kun visuaaliseen tehtävään liitetään väritettävän kuvan lisäksi jonkinlainen musiikin rakenteisiin liittyvä tehtävä, kuten 5-6-vuotiaiden ryhmissä usein tehdään, pyritään aktiivisesti auttamaan lasta hahmottamaan opittu asia. Tällaisten tehtävien tekeminen voi myös aikanaan helpottaa lasta nuottikuvan käyttöön siirryttäessä. Jos esimerkkinä on edellisessä kappaleessa mainittu karhuperhe ja visuaalisen tehtävän osana on piirretty puoli- neljäsosa-, ja kahdeksasosanuotteja, voi tavoitteena olla, että lapsi oppisi hahmottamaan kyseiset aika-arvot niin laulettuna, taputettuna, soitettuna, kuin myös nuotteina. Nuottien tunnistamis- ja piirtämistaito taas helpottaa vaikkapa rytmiostinatojen muistamista. Lapsen ei tarvitse muistaa keksimäänsä ostinatoa ulkoa, jotta hän voisi toistaa sen myöhemmin, vaan hän voi kirjoittaa ostinaton muistiin ja myöhemmin lukea tai tarkistaa sen nuotista.

Kun opetettava asia liittyy solmisaatioon, voivat visuaaliset tehtävät olla erityisen hyödyllisiä hahmotuksen tukena. Musiikkileikkikoulussa on tapana käyttää solmisoidessa eri korkeuksilla olevien käsimerkkien lisäksi solmisaatiotavuihin liittyviä värejä. Kun lapsi saa tehdä tehtävän, jossa hän pääsee itse yhdistämään oikean värin oikeaan tavuun ja värittämään korkeat äänet paperilla konkreettisesti korkealle ja matalat matalalle, saattaa sävelkorkeuksien hahmottaminen helpottua huomattavasti.

Motoristen ja sosiaalisten taitojen tukeminen visuaalisten tehtävien avulla on tärkeää esimerkiksi yhteissoittoa silmälläpitäen. Tehtäviä tehdessä kehittyvät lähinnä hienomotoriset taidot, joita tarvitaan jokaisen soittimen soittamiseen, vaikka hieman eri mittakaavassa eri soittimilla. Sosiaalisista taidoista erityisesti kehitty toisten huomioon ottaminen antamalla työrauha, mikä on todella tärkeä taito yhteissoittoa ja kouluelämää silmälläpitäen. Pidän myös tärkeänä sitä, että lapsi oppii, että musiikki on paitsi aktiivista liikettä, soittoa ja laulua, myös kuuntelemista, hiljaisuutta ja rauhaa. Osalle lapsista tämä visuaalisten tehtävien tekemiseen olennaisena osana kuuluva rauha on tunnin odotetuin osa ja erittäin tärkeä asia, joka vahvistaa kyseisen lapsen tunnesidettä musiikkiin. Työrauhan antaminen muille saattaa olla alkuun vaikeaa, mutta harjoittelu tekee mestarin tässäkin asiassa.

Visuaaliset tehtävät voivat myös auttaa rauhallista ja hieman syrjäänvetäytyvää lasta saamaan äänensä kuuluviin ryhmässä. Lapset jotka eivät ehkä muuten uskaltaisi

puhua ryhmässä avoimesti, saattavat usein mielellään kertoa värittämästään tai piirtämästään kuvasta, tai kykenevät osoittamaan osaamisensa kirjallisen tehtävän avulla, vaikeivät uskaltaisi suullisesti asiaa ilmaista. Toisinaan ryhmässä vallitsevat roolit kääntyvät visuaalisia tehtäviä tehdessä pääläelleen kun ryhmän hiljaisimmat yksilöt auttavatkin yleensä äänekkäämpiä kavereitaan tehtävän hahmottamisessa.

Toisinaan tehtävän tavoitteena voi olla myös lapsen osallistaminen kokonaisvaltaiseen taide-elämykseen. Musiikki ei välttämättä ole vain musiikkia, vaan musiikkielämykseen voi liittyä niin draama, tanssi, kuin kuvataidekin. Jos haluaa panostaa musiikin elämyksellisyyteen, on mielestäni tärkeää antaa lasten tehdä omia kuvia musiikista, johon on tutustuttu. Vaikka tehtävissä on yleensä valmiiksi tehty pohja, on hyvä välillä tehtäviä valmistaessa jättää niihin tilaa myös lapsen omalle luovuudelle ja kynänjäljelle. Tällaisissa luovuudelle tilaa jättävissä tehtävissä voi olla tavoitteena saada lapsi piirtämään jotain konkreettista, kuten itsensä tai elefantin. Ne voivat myös tähdätä abstraktimpaan taiteeseen, kuten rytmien, sointiväriin, tai vaikkapa sateen äänen kuvaamiseen kynän avulla. Kuvataiteellisesti lahjakkaat lapset nauttivat yleensä erityisesti tehtävistä, joissa saa itse piirtää. Minulla on kuitenkin myös kokemusta siitä, että lapsi joka ei ollut juuri kiinnostunut kynän käytöstä, koki tällaisen visuaalisen tehtävän erityisen vapauttavana. Saatuaan positiivista palautetta haparoivasta kynänkäytöstään piirustustehtävässä, hän innostui muistakin visuaalisista tehtävistä ja pikkuhiljaa myös kirjainten kirjoittamisesta ja kynän käytöstä laajemmassa mittakaavassa.

Parhaimmillaan musiikkileikkikoulussa tehtävät visuaaliset tehtävät toimivat myös linkkinä opettajan ja vanhemman välillä. Varsinkin päiväkodin yhteydessä toimivissa musiikkileikkikouluryhmissä tämä voi olla tärkeää. Usein vanhempia kiinnostaa mitä musiikkileikkikoulussa on tehty ja monet laulaisivat mielellään muskarissa laulettuja lauluja myös kotona. Tällöin visuaaliset tehtävät voivat auttaa lasta kertomaan vanhemmalle mihin asiaan kyseinen kuva liittyy. Innokkaimmat vanhemmat voivat näin etsiä käsiinsä vaikka kuvaan liittyvän laulun nuotin tai taltiointin. Näin vanhemmalla on mahdollisuus päästä edes jossain määrin osallisiksi lastensa harrastukseen.

2.3 5-6-vuotiaat visuaalisten tehtävien kohderyhmänä

5-6-vuotiaat ovat mielestäni antoisa kohderyhmä visuaalisille tehtäville monellakin tapaa. Lähtökohtaisesti voi olettaa että tämän ikäisillä lapsilla motoriset perusvalmiudet

ovat kehittyneet niin pitkälle, että he pystyvät tekemään tehtäviä annetun ohjeistuksen mukaan, eli piirtämään esimerkiksi tietyn muodon paperille pyydettyäessä (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 85) MLL:n Vanhempainnetti -sivuston mukaan 5-6-vuotiaan silmäkäsikoordinaatio sekä sorminäppäryys kehittyvät. Tämän kehityksen myötä esimerkiksi polaarisuus alkaa olla vakiintunut, eli lapsi on joko oikea- tai vasenkätinen, eikä sekakätinen kuten pienempänä. Ote kynästä on myös suunnilleen sama kuin aikuisella, eli lapsi ei enää pidä kynää kämmenotteessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014b.)

Kokemukseni mukaan lapsi kiinnostuu 5-6-vuoden iässä usein uudentlaisista keskittymistä vaativista tekemisistä, kuten saksien käyttö, askartelu ja kouluaineisiin liittyvät puuhut. MLL:n Vanhempainnetti -sivusto vahvistaa käsitystäni. Sen mukaan 5-6-vuotiaat lapset alkavat usein kiinnostua ongelmanratkaisusta ja monentlaisista tehtävistä. Sivustolla kerrotaan myös että 5-6-vuotias lapsi kiinnostuu usein yksityiskohdista. Lapsi piirtää yksityiskohtia itse mielellään, mutta nauttii myös niiden etsimisestä muiden tuotoksista.

Motoristen valmiuksien lisäksi 5-6-vuotiaan keskittymiskyky on mielestäni sen verran kehittyneempi kuin tätä nuoremmilla lapsilla, että kyseisten tehtävien tekeminen onnistuu myös käytännössä ja voi olla mielekäästä. On kuitenkin huomioitava, että 5-6-vuotiaiden keskittymiskyky ja taidot ottaa toiset huomioon voivat vaihdella todella paljon eri yksilöiden välillä. Lapsi pystyy oikeastaan hyödyntämään uutta motorista osaamistaan ryhmätilanteessa vasta, kun hän on tunteen tasolla siihen valmis (Pihlaja & Viitala 2004, 29.) Olen huomannut että varsinkin viisivuotiaat eivät välttämättä sitä vielä ole, vaan heidän keskittymiskykynsä saattaa vaihdella myös päivästä tai viikosta toiseen. Tehtävien tekoon ei kannata käyttää liian pitkää aikaa kerralla, vaan välillä lapselle on tarjottava mahdollisuus liikkua, soittaa, laulaa ja leikkiä roolileikkejä niin kuin pienempänäkin.

Jari Sinkkosen mukaan suurin osa lapsista on esikouluikään tultaessa ohittanut vaiheen, jossa lapsi tajuaa oman pienuutensa verrattuna aikuisiin ja osoittaa sen uhmaamalla ja olemalla eri mieltä aikuisten kanssa (Sinkkonen 2001, 23.) Käytännössä 5-6-vuotiaan lapsen on siis usein helpompi säilyttää rauhallisuus ja keskittyminen niitä vaativissa ryhmätilanteessa kuin sitä nuoremmilla lapsilla. Sinkkonen kirjoittaa myös että lapsi alkaa kyseisessä iässä usein toivoa tehtäviä, joissa hän voi selvittää mikä on oikea ratkaisu. Hänen mukaansa tällainen vaihe voi toisinaan tuntua aikuisen

näkökulmasta kuivalta ja asialliselta (emt., 23.) Yhtäkkiä tuntuu etteivät lapset haluakaan käyttää mielikuvitustaan samassa mittakaavassa kuin aiemmin. Mielestäni tämä tiedosta kiinnostumisen vaihe tuo kuitenkin mukanaan aivan uusia hauskoja mahdollisuuksia, varsinkin visuaalisten tehtävien tekemiseen liittyviä sellaisia.

Mikäli 5-6-vuotiaalle annettava tehtävä on suunniteltu sopivan haasteelliseksi, mutta ei ylivoimaiseksi, innostuu lapsi usein tehtävistä ja haluaa aina vaan lisää uusia haasteita ja tehtäviä. Toisinaan tuntuu kuin tämän ikäisen lapsen tiedonnälkä olisi loputon; asia joka kannattaa tehtäviä laatiessa mielestäni hyödyntää, mutta luonnollisesti kohtuuden rajoissa. 5-6-vuotiaalle suunnatuissa visuaalisissa tehtävissä voi näin ollen olla jo jonkin verran yksityiskohtia, kuitenkin ottaen huomioon tehtävän tekemiseen käytettävissä oleva rajattu aika, joka oppilaillani on noin 15 minuuttia.

Kouluaineisiin liittyvistä asioista 5-6-vuotiasta kiinnostavat kokemukseni mukaan ainakin numerot ja kirjaimet. Niitä on hauska muodostaa lasten kanssa monella tavalla; omista vartaloista, rytmikapuloista, ilmaan piirtäen, osana visuaaliatehtävää jne. Huomiota kannattaa kuitenkin kiinnittää myös siihen, että tämän ikäiset lapset eivät ole pääsääntöisesti vielä opetelleet lukemaan ja kirjoittamaan, joten vaikka he saattavat olla kovin kiinnostuneita numeroista ja kirjaimista, ei voi olettaa, että he osaisivat niitä piirtää. Suoran viivan tai ympyrän piirtäminen pienessä mittakaavassa saattaa olla 5-6-vuotiaalle vielä hidasta ja työlästä. Koska kirjaimet, numerot ja muut symbolit yleensä kiinnostavat tämän ikäisiä lapsia paljon, on edellä mainittujen ja muiden kirjaimissa ja numeroissa esiintyvien elementtien harjoittelu kuitenkin hyvin mielekästä.

5-6-vuotias pystyy muistamaan asioita kuukausien ja vuosien takaa (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014a). Kyseisessä iässä olevilla musiikkileikkikoululaisilla on yleensä myös melko kattava lauluvarasto, jonka he osaavat ulkoa. Varsinkin solmisaatiotehtäviä suunnitellessa tätä osaamista kannattaa käyttää hyväkseen ja valita tehtävään mieluummin jokin lapsille tuttu laulu, kuin heille tuntematon melodia. Näin menetellen lapsen on helpompi innostua tehtävästä, kun hänen ei tarvitse keskittyä yhtä aikaa laulun opettelemiseen ja sen muistiin merkitsemisen opettelemiseen.

2.4 5-6-vuotiaalle soveltuvaa jo olemassa olevaa aineistoa

Tässä kappaleessa pyrin esittelemään musiikkileikkikoululaisille suunnattua tai heille soveltuvaa jo olemassa olevaa visuaalista aineistoa. Tämä aineisto koostuu lähinnä

värityskuvia sisältävistä tehtäväkirjoista. Esittelen jokaisessa alaluvussa lyhyesti jonkin teoksen tai aineistokokonaisuuden. Olen valinnut lähteiksi sekä tällä hetkellä käytössä olevaa aineistoa, että vanhempaa aineistoa, johon nykyään käytössä olevien teosten voi olettaa pohjautuvan. Tässä luvussa esiteltävät aineistot eivät muodosta kaiken kattavaa listaa tällä hetkellä saatavilla olevista musiikkileikkikoulukäyttöön soveltuvista visuaalisista tehtävistä. Nämä aineistot toimivat lähinnä inspiraatiomateriaalina minulle tehtäviä suunnitellessani.

2.4.1 *Olin tehtävävihko 3*

Olin tehtävävihko 3 (Kaikkonen, Ollaranta, Sopenen, Tharmaratnam 2001) on osa *Olin*-sarjaa. Sarja on kattava suomenkielinen musiikkileikkikoululaisille suunnattu oppimateriaalipaketti, joka sisältää kaiken laulukirjoista ja oheis-CD-levyistä opettajan oppaisiin ja eri-ikäisille ja eri tasoille oppilaille suunnattuihin tehtäväviikoihin. *Olin tehtävävihko 3* on hyvin käyttökelpoinen 5-6-vuotiaiden oppilaiden tehtäväkirjana suomenkielissä ryhmissä. Yli 60-sivuisessa kirjassa on toisaalta vähän liiankin paljon tehtäviä, koska oppilaita toisinaan häiritsee kovasti se, että osa tehtävistä jää tekemättä.

Tämän kirjan tehtävätyypeistä olen monesti saanut ideoita ruotsinkielisten tehtävien tekoon. *Olin tehtävävihkoissa* on mukana solmisointitehtäviä jonkin verran. Ne ovat mielestäni käyttökelpoisia, koska ne ovat melko yksinkertaisia, eli sisältävät vain olennaisen informaation ja suunnilleen sellaisen määrän väritettävää, minkä 5-6-vuotias ehtii vartissa tehdä. Vihkon materiaalia ei kuitenkaan sellaisenaan voi käyttää ruotsinkielisissä ryhmissä, koska suuri osa sisällöstä on sidoksissa suomen kieleen ja jokaiseen tehtävään liittyy suomenkielinen loru, runo tai laulu.

2.4.2 *Hip Hoi Musisoi! Tehtävävihko 3*

Hip hoi musisoi! Tehtävävihko 3 (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen, Mäkinen 1992) on osa *Hip Hoi musisoi!* -sarjaa, joka on monipuolinen materiaalipaketti musiikkipedagogille tai muulle ohjaajalle. Sarjan tehtäväviikot sisältävät sekä oppilaille suunnattuja tehtäviä että ohjaavalle aikuiselle kohdennettuja ideoita musiikkituokioiden pitämiseen. Joka toisella sivulla on vinkkejä tekemiseen ja joka toisella sivulla väritystehtävä samaan teemaan liittyen. Itse tehtävissä on vain harvoin suomenkielistä tekstiä, joten siltä osin nämä tehtävät sopivat paremmin myös ruotsinkielisille. *Hip hoi musisoi!* -sarjan tehtäväviikoissa ei ole varsinaisia solmisaatiotehtäviä mukana. Näissä

tehtävävihkoissa on paljon tehtäviä, joita voisi periaatteessa käyttää myös ruotsinkielisissä ryhmissä, mutta koska joka toinen sivu sisältää ideoita suomeksi ja suuri osa tehtävistä pohjautuu suomenkielisiin lauluihin, olisi mielestäni kohtuutonta velvoittaa ruotsinkieliset musiikkileikkikoululaiset ostamaan kyseinen materiaali itselleen.

2.4.3 *Laulan lasten lailla kolmostason työkirja*

Tämän kirjan (Ollaranta, Simojoki 1989) tehtävät liittyvät hyvin perinteisiin musiikkileikkikouluteemoihin. Tehtävien aiheina ovat muun muassa kotityöt, vuodenajat, karhuperhe ja kansanperinne. Kirjassa on myös yleisimpiin solmisaatiolauluihin liittyviä tehtäviä. Myös *Laulan lasten lailla* on sarja, joskaan ei yhtä kattava kuin *Olin tai Hip hoi musisoi!*. *Laulan lasten lailla kolmostason työkirjassa* lähes jokaiseen väritystehtävään liittyy runo tai loru suomeksi. Solmisaatiolauluja on melko paljon, mutta mielestäni ne ovat hieman vaikeasti hahmotettavia, varsinkin kirjan alkuosassa. Palaan tähän asiaan tarkemmin käsitellessäni solmisaatiotehtävien valmistamista. *Laulan lasten lailla kolmostason työkirjan* tehtävät saivat minut ajattelemaan, miten haluaisin itse solmisaatiotehtäviä tehdä, jotta lapsen olisi helppo hahmottaa sävelkorkeudet tehtävästä. Tämän kirjan tehtävistä sain myös idean laittaa solmisaatiokuvien ylänurkkaan laatikon, josta näkyvät laulussa käytetyt solmisaatiotavut käsimerkein.

2.4.4 *Laulava kynä*

Laulava kynä piirroslaulukirja (Lappalainen 2012a) kuuluu sarjaan, joka sisältää kaksi kirjaa ja CD-levyn. Tässä sarjassa ei ole varsinaisesti musiikkileikkikoululaisille suunnattua tehtäväkirjaa, vaan sarja on tarkoitettu laulupiirtämismetodin harjoittamista varten ja sitä voi käyttää niin kotona, musiikkileikkikoulussa kuin päiväkodissakin. Minna Lappalainen määrittelee laulupiirtämisen toiminnaksi, jossa yhdistyvät laulu ja kuvallinen ilmaisu samanaikaisesti toisiaan tukien (Lappalainen 2012b, 6).

Laulupiirtämismetodiin tutustuminen on avannut silmäni sille, kuinka yksinkertaisia lapsille suunnatut tehtävät voivat olla. Toisinaan yksinkertaisuudesta saattaa olla paljon hyötyä. Usein lapsi pystyy toteuttamaan omia taiteellisia visioitaan paremmin silloin, kun aikuinen ei ole tehnyt tehtävään valmiiksi kaikkia yksityiskohtia lapsen puolesta.

Laulupiirtämistä voi mielestäni hyvin käyttää musiikkileikkikoulussa yhtenä tehtävätyyppinä muiden joukossa, mutta laulupiirtämislaulut ovat *Laulava kynä*-sarjassa suomenkielisiä, joten ruotsin kielellä opettavan opettajan on joko sävellettävä omat laulupiirtämislaulut tai sovellettava olemassa olevia lauluja laulupiirtämiseen sopiviksi.

2.4.5 *Tiukujen taika -tehtäväkirja*

Tiukujen taika -tehtäväkirja (Murtomaa, Rasilo, Siitonen-Salomaa 1993) liittyy *Tiukujen taika* -musiikkisatuun. Tehtäväkirjassa on paljon hauskoja tehtävätyyppejä joihin en ole törmännyt muissa musiikkileikkikoulukäyttöön suunnatuissa vastaavissa julkaisuissa. *Tiukujen taika -tehtäväkirjassa* on myös innostavia askarteluideoita musiikin parissa toimiville. Materiaali soveltunee sellaisenaan parhaiten päiväkotiin, koska musiikkileikkikoulussa tehtävän tekoon on varattu hyvin rajallinen määrä aikaa. Nämä tavallisista väritystehtävistä poikkeavat, usein pieniä askarteluelementtejä sisältävät tehtävät antoivat kuitenkin minulle paljon inspiraatiota omaan prosessiini.

2.4.6 *Da Capo musik för åk 0-2 lärarhandledning*

Tämä kirja (Lindholm & Sundqvist 2007) on osa esikoulu- ja peruskoulukäyttöön tarkoitettua musiikin opetukseen tarkoitettua kirjasarjaa. Se on yksi harvoja kirjoja, joissa on nimenomaan suomenruotsalaisille lapsille suunnattuja tehtäviä. Kirjassa on hauskoja uniikkeja tehtävätyyppejä, jollaisia en muissa tehtäväkirjoissa tavannut. Kirja on tarkoitettu 6-8-vuotiaille esikoululaisille ja koululaisille. Kirjan alussa on jonkin verran sellaisenaan 5-6-vuotiaille musiikkileikkikoululaisille soveltuvia tehtäviä, mutta suurin osa kirjan tehtävistä vaatii lukutaitoa, mitä ei musiikkileikkikoululaisilta vielä voi vaatia.

2.4.7 Kollegoiden tekemät tehtävät

Minulle on kertynyt jonkin verran ruotsinkielellä musiikkileikkikoulua opettavien kollegoiden itse tekemiä julkaisemattomia tehtäviä, jotka ovat tyylillisesti monenlaisia. Monet näistä ovat olleet todella käyttökelpoisia ja olen käyttänyt niitä usein osana opetusta. En käyttänyt näitä tehtäviä tässä projektissa juurikaan mallina omien tehtävien tekoon, koska niitä voi käyttää sellaisenaan. Sen sijaan pyrin siihen, että tekisin tehtäviä, jollaisia minulla ei vielä ole käytössäni.

3 Opinnäytetyöprosessin eteneminen

Tämän opinnäytetyön idea syntyi alun perin syksyllä 2011. Pääasiallinen opinnäytetyöprosessi kesti syyskuusta 2013 toukokuuhun 2014. Prosessin tavoitteena oli valmistaa sarja väritystehtäviä 5-6-vuotiaiden ruotsinkielisten musiikkileikkikoululaisten käyttöön ja perehtyä samalla väritystehtävien tekemiseen prosessina. Lokakuussa tavoite tarkentui sen verran, että päätin tehdä väritystehtäviä yhden lukukauden tarpeisiin eli noin seitsemäntoista kappaletta.

Prosessi eteni niin, että syyskuussa aloitin olemassa olevaan materiaaliin paneutumisen ja luin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Lokakuusta joulukuuhun tein myös kuvittajani kanssa joka toinen viikko yhden visuaalisen tehtävän, jonka sitten testasin oppilaillani kolmessa eri ruotsinkielisessä ryhmässä. Ryhmien opetuspäivät olivat maanantai, keskiviikko ja perjantai, joten pystyin tarvittaessa kehittämään tehtäviä edelleen myös testattuani niitä ensimmäisessä ryhmässä. Näin menetellen toinen ja/tai kolmas ryhmä sai kokeilla paranneltua versiota tehtävästä. Kyseiset kolme ryhmää koostuivat 5-6-vuotiasta oppilaista ja jokaisessa ryhmässä oli sekä tyttöjä että poikia. Ryhmäkoko kyseisissä ryhmissä vaihteli viidestä kahdeksaan oppilasta.

Kevätpuolella minun oli kiristettävä työtahtiani, jotta aikaa jäisi myös tämän opinnäytetyön kirjallisen osa tekemiseen. Joului-, tammi- ja helmikuussa pidimme kuvittajan kanssa muutamat sulkeiset ja urakoimme tehtäviä nopeampaan tahtiin. Helmikuun loppuun mennessä tehtävät olivat pääosin valmiina. Aivan kaikkia kevätkaudella tehtyjä tehtäviä en voinut tämän kevään aikana testata oppilaillani, koska tehtävät oli tehty hyvissä ajoin ennen kuin tiesin millaisia juhlia on suunnitteilla keväälle. Uskon kuitenkin, että niille tehtäville, joita en ehtinyt testata tänä vuonna, löytyy käyttöä tulevaisuudessa.

Syyskauden rytmi palveli hyvin tarkoitusta tarjota oppilailleni juuri sopivia väritystehtäviä juuri silloin, kun niitä tarvittiin. Prosessi ruokki itseään, tehtävät olivat jatkuvassa kehityksessä ja niitä oli luonnollista kehittää eteenpäin. Kevätkauden rytmi toimi huonommin yhteen työelämän tarpeiden kanssa. Minusta tuntui, että siihen mennessä kun pääsin kokeilemaan tehtäviä käytännössä, olin joidenkin tehtävien kohdalla ehtinyt vieraantua tehtäväntekoprosessista siinä määrin, ettei tuntunut luontevalta kehittää tehtäviä eteenpäin samalla tavalla kuin syksyllä.

Aivan aluksi aikomuksenani oli keskittyä niin sanottujen solmisaatiotehtävien tekemiseen. Jotta tämä prosessi palvelisi työelämäni tarpeita mahdollisimman hyvin, päädyin tekemään myös muunlaisia tehtäviä, ja olen ratkaisuuni tyytyväinen. Oli hauska tutustua monenlaisiin materiaaleihin origameista askarteluun ja laulupiirtämiseen. Näin omakin mielikuvani visuaalisesta tehtävästä laajeni. Aina ei tarvitse värittää tai maalata, joskus voi vaikkapa askarrella tai valokuvata.

Lopulta päädyin ratkaisuun, jossa noin puolet tekemistäni tehtävistä eli yhdeksän tehtävää oli solmisaatioon liittyviä, jolloin niistä tuli kattava kokonaisuus noin yhdelle vuodelle käytettäväksi. Loput yhdeksän tehtävää liittyivät muihin aiheisiin, jolloin minulla säilyi mahdollisuus kehittää myös uudenlaisia tehtäviä.

Vaikka muihin aiheisiin liittyvät valmistuneet tehtävät eivät mielestäni sisällä mitään aivan uusia innovaatioita, avasi prosessi silmiäni sen suhteen mitä kaikkea taideintegraatio voi olla. Koska olen itse myös teatteritaiteen ammattilainen, on minulle luontaista integroida draamaa ja tanssia opetukseeni, mutta kuvataiteiden sisällyttäminen opetukseen ei ole ollut yhtä itsestään selvää omalla kohdallani, vaikka olen jo pitkään tiedostanut lasten hahmottavan asioita visuaalisesti. Tästä on hyvä jatkaa eteenpäin. Tulevaisuudessa toivon löytäväni vielä uusia muotoja nimenomaan lapsen omien kuvataiteellisten visioiden toteuttamisen tukemiseen.

4 Visuaalisten tehtävien valmistaminen

Tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyi kahdeksantoista uutta visuaalista tehtävää. Alla on lista valmistuneista tehtävistä. Tehtävän nimenä listassa esiintyy joko tehtävässä käsitellyn laulun nimi tai teema johon tehtävä liittyy. Olen jaotellut tehtävät karkeasti solmisaatiotehtäviin ja muihin tehtäviin. Solmisaatiotehtävät olen esitellyt siinä järjestyksessä, jossa ne maamme musiikkikasvatusperinteen mukaisesti yleensä esiintyvät. Kyseinen järjestys esitellään tarkemmin esimerkiksi *Musiikkia Muksuille pienten lasten musiikkikirjassa* (Ollaranta & Simojoki 1979 6-7) tai *Musikporten*-kirjassa (Söderman 2009, 9). Tehtävän nimen lisäksi olen merkinnyt solmisaatiotehtäviin kyseisessä laulussa esiintyvät solmisaatiotavut. Muiden tehtävien listaan olen pyrkinyt lisäämään lyhyen kuvauksen siitä mihin opittuun asiaan kyseinen tehtävä liittyy. Kyseinen lista ei kerro kattavasti mitä kaikkea tehtävän, laulun tai teeman avulla on opittu, koska lasten oppiminen on niin valtavan moniulotteista musiikkileikkikoulussa.

Solmisaatiotehtävät:

1. Solsången	so-mi
2. Molnlamm	so-mi
3. Drippedropp	so-mi-do
4. Vinterharen	la-so-mi
5. Kölden knäpper	la-so-mi-do
6. Regnbågen	mi-re-do
7. Snögubben	do-re-mi-fa-so
8. Tuff-tuff-tåget	do-re-mi-fa-so
9. Årstidsvisa	do-re-mi-fa-so

Muut tehtävät:

1. Bim bam biri	rytmi, ostinato
2. Kaffekatten	rytmillisesti haastava pentatoninen laulu
3. Bullorna i ugnen	musiikki – hiljaisuus, nuottien piirtäminen
4. Hösten	sanarytmit
5. Vintersport	2- ja 3-jakoisuus
6. Lillpigan	satumainen satuleikki
7. På bondgården	piano/forte
8. Tippet och haren	etsi virheet
9. Instrument	mikä soitin ei kuulu joukkoon

4.1 Väritettävän kuvan tekemiseen liittyviä huomioita

Lähes jokaiseen toteutuneeseen tehtävään tuli osaksi kuvittajan tekemä värityskuva. Parissa tehtävässä se oli keskeisessä roolissa, mutta suurimmassa osassa tehtäviä se oli tehtävän ohessa. Näitä kuvia tehtaillessa kuvittajan kanssa teimme muutamia huomioita.

Kun on kyse väritettävistä kuvista on kuvan tekijän hyvä miettiä tarkkaan kuinka yksityiskohtaisia kuvia kannattaa tehdä. Seuraavalla sivulla olevassa kuvassa (kuvio 1) on ensimmäisen version kuvituskuva Kahvikissan lauluun. Tässä vaiheessa kuva oli liian yksityiskohtainen. Siinä oli aivan liikaa hahmotelmaviivoja ottaen huomioon että lapsilla on vain vartti aikaa tehdä tehtävä.

Kuvio 1. Ensimmäinen yksityiskohtainen luonnos Kahvikissa-kuvasta. Värityskuvan lisäksi olin liittänyt lapsille jaettaviin tehtäviin laulun sanat sekä tiedot laulun tekijästä.

Kun testasin ensimmäistä versiota Kahvikissa-kuvasta lasten kanssa, tuli lapsilta palautetta, että kuvan kissa näytti vihaiselta. Kyseinen palaute johti hedelmälliseen keskusteluun musiikkileikkikoulutunnilla. Pohdimme lasten kanssa miksi kissa voisi olla närkästynyt. Keskustelimme myös siitä, että kissan suu näytti kieleltä joidenkin mielestä. Kerroin lapsille että omasta mielestäni kaikkea ei tarvitsekaan aina tulkita samalla tavalla, vaan toiset voivat tulkita kohteen suuksi, toiset kieleksi, eikä siinä ole mitään väärää.

Kuvio 2, joka on seuraavalla sivulla, osoittaa millainen Kahvikissasta tuli tehtävän lopulliseen versioon. Kissaa yksinkertaistettiin ja sen mittasuhteita hienosäädettiin. Teimme kuvittajan kanssa kissasta monta väliversiota pohtiessamme miten kissasta saisi ystävällisemmän näköisen. Mielestäni kissa on ehkä hieman häijyn näköinen viimeisessäkin versiossa, mutta toisaalta se voi olla osa kissan luonnetta.

Kuvio 2. Lopullinen yksinkertaistettu, ja vahvistettu versio Kahvikissa-värityskuvasta. Lapsille jaettavissa tehtävissä oli lisäksi mukana nuottikuva laulun sanoineen sekä tiedot lauluntekijästä.

4.2 Teksti- ja nuottimateriaalin liittäminen kuvaan

Liitin teksti- ja nuottimateriaalia edellisessä kappaleessa esittelemääni Kahvikissa-kuvaan. Ensimmäisessä kokeiluversiossa paperi oli vaakatasossa ja olin kirjoittanut laulun sanat paperin vasempaan ylälaitaan. Olisin halunnut liittää nuotin kuvaan, mutta sille ei ollut tarpeeksi tilaa. On siis tärkeää, että itse nuottiaineistolle on varattu paperilla tarpeeksi tilaa. Siinä tapauksessa, että nuotti mahtuu paperille juuri ja juuri, mutta paperi tulee kovin täyteen siten, että väritettävä kuva on kovin lähellä nuottiaineistoa, lapsille käy helposti, niin että he värittävät myös nuottien päältä. Tällöin nuotin luettavuus kärsii. Ratkaisin ongelman Kahvikissa-tehtävän lopullisessa versiossa poistamalla kuvasta kahvinpavut ja kääntämällä paperin pystyyn, jolloin nuottimateriaali mahtui kuvaan ongelmitta.

Ennen nuotin liittämistä kuvaan on aina myös hyvä pohtia kuinka paljon informaatiota nuottiin haluaa liittää. Riittääkö pelkkä melodia nuotteina ja sanat, vai saavutetaanko esimerkiksi sointuastemerkkien liittämällä jotain lisäarvoa? Tehtävästä tulee helposti melko suttuinen, mikäli nuotti vie paljon tilaa ja sisältää paljon informaatiota. On myös hyvä tarkistaa, että nuotissa on kaikki tarvittavat tiedot kappaleen tekijöihin liittyen.

Kuviin liitettävät tekstit aiheuttivat minulle yllättävän paljon päänvaivaa ottaen huomioon, etteivät viisi- ja kuusivuotiaat välttämättä osaa vielä lukea. Väritystehtäviä tehdessä on päätettävä tekeekö tekstit tietokoneella, vai haluaako ne tehdä käsin. Kauniilla käsialalla tehdyt tekstit voivat tehdä tehtävästä esteettisesti kauniimman. Toisaalta ainakin omaa silmääni miellyttää myös tietokoneella tehdyn tekstin siisteys ja tarkkuus.

Päädyin valitsemaan tekstin tyylin jokaiseen tehtävään erikseen. Jos tehtävään liitetty nuotti oli tietokoneella tehty, kirjoitin myös laulun sanat ja otsikon tietokoneella. Mikäli nuottikuva oli käsintehty, kuten solmisaatiolauluissa, kirjoitin laulun sanat käsin. Niissä tehtävissä, joissa teksti olisi toiminut lähinnä tehtävänantona, jätin tekstin pois. Näin menetellen kyseisiä tehtäviä voi käyttää sellaisenaan sekä suomenkielisissä että ruotsinkielisissä ryhmissä ja opettajan on helpompi muokata tehtävänantoa kullekin ryhmälle sopivaksi. Tämän menettelyn huono puoli on, että vanhemmat saavat vähemmän informaatiota, kun tehtävänanto ei kulje tehtävän mukana.

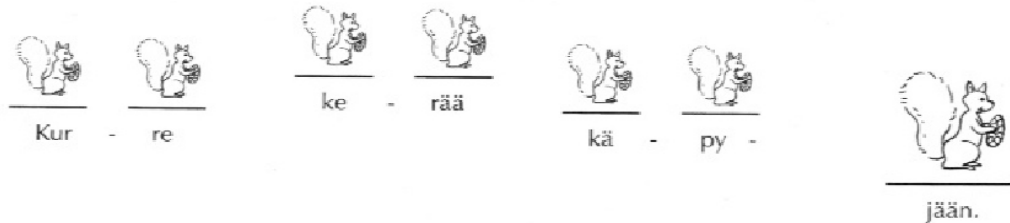
4.3 Solmisaatiotehtävien valmistamiseen liittyviä huomioita

Musiikkileikkikoulussa solmisoidaan yleensä helppojen lyhyiden laulujen avulla relatiivista asteikkoa käyttäen. Metodien lasten musiikinopetukseen toi alun perin Unkarilainen Zoltán Kodály (Goodkin 2004, 135). Solmisaatio musiikkileikkikoulussa on mielestäni tärkeää, koska se auttaa lasta laulamaan puhtaammin ja kuulemaan intervallien väliset erot tarkemmin, lisäksi se saattaa herättää lapsen kiinnostuksen musiikin perusteita kohtaan.

Ensimmäisessä solmisoitavassa laulussa sävelalue on yleensä So-Mi, josta se sitten laajenee laulu laululta. Siinä vaiheessa, kun ryhdytään tekemään lauluihin liittyviä tehtäviä, ovat lapset jo opetelleet kyseiseen lauluun tarvittavat solmisaatiotavut sekä niitä symboloivat värit ja käsimerkit ja laulaneet tehtävän laulua niin paljon, että he osaavat sen hyvin. Tehtävästä tulee näin lapsille alkeisnuotti, jonka avulla he pystyvät myöhemmin palauttamaan kyseisen laulun mieleensä tarkasti.

Tehtäviä tehdessä olen ohjeistanut oppilaani käyttämään seuraavia värejä kuvaamaan solmisaatiotavuja: Do-musta, Re-vihreä, Mi-sininen, Fa-violetti, So-punainen La-keltainen, Ti-oranssi.

Solmisaatiotehtäville oli helppo löytää valmiita malleja suomenkielisestä aineistosta, mutta jokaisessa kirjasarjassa on hieman omanlaisensa tyyli toteuttaa näitä. Melko usein ihan ensimmäisissä solmisaatiotehtävissä väritettävänä ei ole nuotteja vaan itse laulun teemaan sopivia kuvioita, kuten vaikkapa seuraavassa *Olin tehtävävihko 3*:sta (Kaikkonen ym. 2002, 26) lainatussa esimerkissä (kuvio 3).

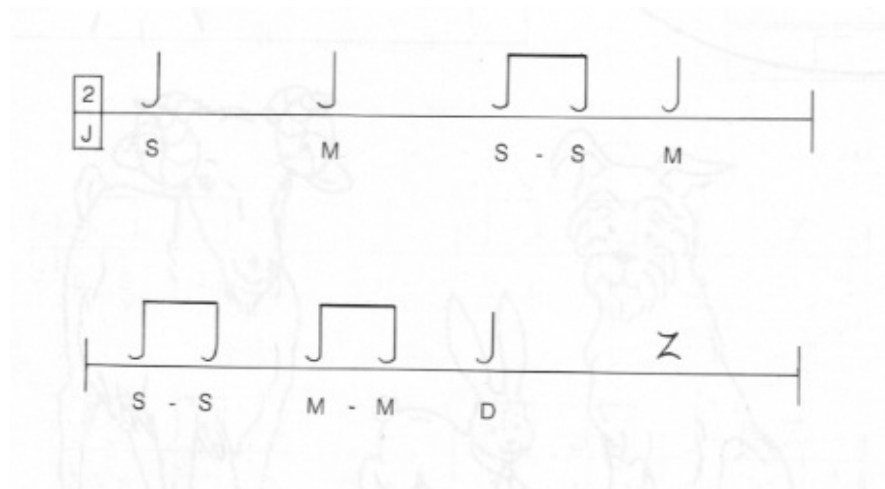
Kuvio 3. Ote solmisaatiotehtävästä, jossa väritetään muun muassa eri korkeuksilla olevia oravia. Kyseisessä tehtävän osassa korkeimmalla olevat La-oravat on tarkoitus värittää keltaisella, keskimmaisella tasolla olevat So-oravat punaisella ja viimeinen alimpana oleva Mi-orava sinisellä värillä.

Mielestäni tällaisista kuvioista on verrattain helppo ymmärtää, milloin melodia kulkee alaspäin ja milloin ylöspäin. Lisäksi hahmot ovat lapselle yleensä mieluisia. Kyseisestä alkeisnuotista ei saa vielä kovin tarkkaa kuvaa siitä, millä korkeudella melodia kulkee, mutta mielestäni riittävästi tukea hahmottamiseen. Ajatuksena on, että lapsi, joka jo osaa kyseisen laulun, pystyy värejä tunnistamalla laulamaan sen uudelleen ja puhtaasti.

Tässä esimerkissä pidempi nuotti eli puolinuotti on merkitty suuremmalla oravakuvalla ja lyhyempi neljäsosanuotti pienemmällä. Tämäkin on mielestäni toimiva tapa, mutta ei välttämättä toimisi yhtä hyvin, ellei jokaisen oravan alla olisi viivaa, joka näyttää tarkalleen kyseisen oravan korkeuden.

Laulan lasten lailla kolmostason kirjan (Ollaranta & Simojoki 1989) alkuosan solmisaatiolaulut on kirjoitettu J-kirjaimen mallisilla symboleilla yhden nuottiviivan ylle, niin, että J-merkin alapuolella lukee esimerkiksi S silloin kun kyse on So:sta tai D silloin kun kyse on Do:sta (katso kuvio 4.) Minun on hankala hahmottaa melodiaa J-merkeistä ja olenkin pohtinut miksi niitä kirjassa käytetään. Mielestäni ne saattavat auttaa hahmottamaan minkä mallisia nuotit ovat, eli kun nuotteja piirretään, ei nuotin päässä ole pallo, vaan nuppi on soikea. En ole keksinyt näiden J-kirjaimen mallisten nuottien

käytölle mitään muuta syytä. Mielestäni ne saattavat olla harhaanjohtavia, koska kuvaa katsoessa kaikki äänet näyttävät olevan keskenään samalla korkeudella.

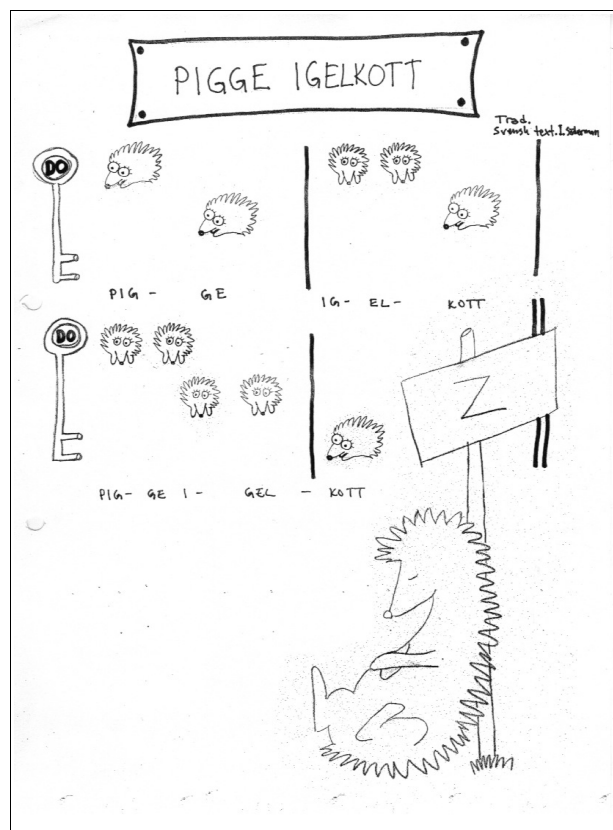
Kuvio 4. Ote tehtävästä jonka osana J:kirjaimen muotoisia alkeisnuotteja (Ollaranta & Simojoki 1989, 15).

Kuten kuvio 4 osoittaa; käytetään *Laulan lasten lailla kolmostason kirjassa* (emt.) tahtiosoitusta heti alusta alkaen. Kuvaesimerkin laulussa lasketaan kahteen. Tahtiviivoja ei kyseisessä kirjassa käytetä, mikä vaikutti mielestäni hieman hämäävältä.

Samalla sivulla kyseisen nuotin kanssa oli vasemmassa yläkulmassa laatikko, josta näkyivät laulussa käytetyt solmisaatiotavut käsimerkkeineen (emt., 15), oikeassa yläkulmassa laatikko, jossa näkyy kaikki laulun avulla opeteltavat asiat (So-Mi-Do, taa, titi, z = tauko) lisäksi alhaalla kuvituskuva ja sen ohessa kyseisen laulun sanat. Mielestäni näin iso määrä informaatiota yhdellä sivulla on liikaa ja sen takia pyrin omissa tehtävissäni yksinkertaisempaan malliin.

Tästä mallista siirrytään myöhemmin samassa kirjassa (emt.) nuottien käyttöön ensin yhdestä viivasta koostuvalla viivastolla ja myöhemmin useammasta viivasta koostuvalla viivastolla niin, että esimerkiksi solmisaatiotavu So on fyysisesti korkeammalla kuin Mi. Kyseisistä nuoteista on mielestäni jo paljon helpompi hahmottaa kyseinen intervalli. Kirjassa käytetään myöhemmin myös alkeisnuottiavaimia, eli Do-avainta duurissa ja La-avainta mollissa. Näiden avainten tarkoitus on osoittaa, missä asteikon perussävel tai kotisävel eli Do tai Mi on suhteessa muihin ääniin sekä osoittaa, että kotisävel on liikuteltavissa. Mihin tahansa avaimen laittaa, siinä on kotisävelen paikka ja siitä asteikko alkaa.

Do- ja La-avaimet ovat minulle entuudestaan tuttuja. Monet kollegoistani käyttävät niitä ja olen aiemmin itsekin käyttänyt kyseisiä avaimia niissä harvoissa solmisaatiotehtävissä, joita olen oppilailteni tehnyt. Vuonna 2009 tein eräälle ruotsinkieliselle ryhmälle tehtävän siiliaiheiseen solmisointilauluun (kuvio 5). Tehtävässä käytin Do-avainta. Kyseisessä laulussa sävel Do esiintyy vain yhden kerran laulun lopussa, mutta on silti tärkeää, että Do-avain on piirretty myös ensimmäiselle riville, koska sen osoittaman rivin yläpuolelta löytyy Mi:n paikka jonka yläpuolella on vastaavasti So:n paikka.

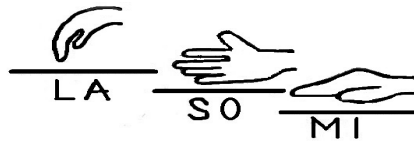

Kuvio 5. Esimerkki Do-avaimen käytöstä: arkistostani poimittu, aikaisemmin tekemäni solmisaatiotehtävä.

Kun olin tutkinut valmista aineistoa ja tehnyt joitakin versioita tehtävistä lapsille kokeiltaviksi, sain päätettyä omissa tehtävissäni käyttämäni perusperiaatteen: paperi voi olla vaakatasossa tai pystytasossa sen mukaan, mikä tuntuu luonnollisemmalta suhteutettuna solmisaatiolaulun pituuteen. Vasempaan yläkulmaan merkitsin laulussa käytettävät säveltavut *Laulan lasten lailla* -kirjan tyyliin. Ensimmäisissä versioissa käytin vielä lisäksi Do-avainta, mutta tulin sittemmin siihen tulokseen, ettei nuottiavain

käsitteenä ole lapsille tässä vaiheessa kovin olennainen asia. Halusin mieluummin, että solmisaatiolauluja laulaessamme käyttämämme käsimerkit näkyvät kuvassa jollain tavalla. Tällöin ne lapset, jotka eivät vielä tunne kirjaimia pystyvät paremmin hahmottamaan mistä on kyse. Niinpä päädyin laittamaan vasempaan ylänurkkaan *Laulan lasten lailla* -sarjassa käytetyn säveltavulaatikon, josta löytyvät kyseiseen lauluun tarvittavat säveltavut käsimerkkeineen. Kuvio 6 osoittaa miltä tekemämme vasemman ylälaidan laatikko näyttää eräässä kolmen säveltavun laulussa.

Kuvio 6. Tietokoneluonnos säveltavulaatikosta La-So-Mi-intervallit sisältävään lauluun.

Paperin keskiosassa on itse tehtävä alkeisnuottina ja lisäksi tehtävässä voi olla kuvituskuvia, mikäli väritettävää ei ole muutenkin tarpeeksi. Aivan ensimmäiset alkeisnuotit eivät sisällä varsinaisia nuotteja, vaan eri tasoilla olevia kuvia, jotka on tarkoitus värittää. Yksinkertaisimmillaan So-kuvat ylärivillä ja Mi-kuvat alarivillä. Näissä nuoteissa pitkää ääntä (neljäsosanuotti) kuvastaa isompi hahmo ja lyhyttä ääntä (kahdeksasosanuotti) pienempi hahmo.

Parin ensimmäisen äsken kuvaamalla tavalla tehdyn tehtävän jälkeen siirryin malliin, jossa säveltasoja kuvaavat nuotit. Tässä mallissa sävelen pituus määräytyy sen mukaan onko kuvaan piirretty neljäsosanuotti vai kahdeksasosanuotti. Tällaisessa kuvassa lapset värittävät nuottien nupit solmisointitavujen mukaisilla väreillä. Tämän mallin huono puoli on se, että Do-nuotti näyttää puolinuotilta. Asiasta kannattaa mielestäni keskustella lasten kanssa varsinkin siirryttäessä tästä alkeisnuottikuvasta varsinaisella viivastolla oleviin nuotteihin.

Eräs valinta, joka minun oli tehtävä kun ryhdyin tekemään tehtäviä joissa säveltasoja kuvaavat väritettävät nuotit oli se, käytäkö jonkinlaisia viivoja tai viivastoa, jotta lasten olisi helpompi hahmottaa mikä sävel on milläkin korkeudella. Tein ensin tehtävistä versioita joissa oli viivasto, mutta koska moni lapsi ryhtyi tällöin värittämään

viivastovälejä nuottien sijaan, ja jotta solmisointinuotti ei olisi sekoitettavissa tavalliseen nuottiin, päätin lopulta jättää viivat pois tehtävistä.

Alla olevassa kuvassa (kuvio 7) on erääseen junalauluun tekemämme visuaalinen tehtävä. Kyseinen tehtävä oli toiseksi viimeinen ja toimi samalla kokoavana tehtävänä. Kuvan junavaunuissa on kyydissä hahmoja kevään aikana laulamistamme lauluista. Viimeiseen vaunuun oppilas sai itse lisätä jonkin hänelle tärkeän hahmon. Yllätyksekseni kaikki eivät lisänneet musiikkileikkikoulussa läpikäytyihin leikkeihin ja lauluihin liittyvää hahmoa, vaan juuri sen hahmon, joka on heidän lempihahmonsansa sillä hetkellä. Mielestäni se oli hieno tapa saada nämä hahmot tavallaan mukaan muskariin, vaikkei kaikkien omista lempihahmoista aina voidakaan laulaa musiikkileikkikoulussa.

Kuvio 7. Esimerkki solmisaatiotehtävästä. Tämä tehtävä toimi samalla myös kokoavana tehtävänä lapsille mieluisimmista vuoden aikana lauletuista lauluista.

4.4 Uusia ideoita sisältäviä tehtäviä ja niiden tekemiseen liittyviä huomioita

Oma näkemykseni siitä, mitä musiikkileikkikoulukäyttöön tarkoitetut visuaaliset tehtävät voivat sisältää, laajeni tämän opinnäytetyöprosessin aikana. Aiemmin olin nähnyt tehtävät lähinnä väritystehtävinä tai musiikin perusteiden hahmottamiseen liittyvinä

tehtävinä. Prosessin aluksi tutustuin nimenomaan musiikkileikkikoulukäyttöön suunniteltuun materiaaliin, jotta saisin kuvan siitä, millaisia musiikkileikkikoulussa käytettävät tehtävät ovat perinteisesti olleet. Sen jälkeen ryhdyin etsimään inspiraatiota tuttujen tehtävätyyppien ulkopuolelta. Tutustuin mm. askartelukirjoihin, origamien taiteluun, arkkitehtuuriin ja laulupiirtämismetodiin. Tulin siihen tulokseen, että musiikkileikkikoulukonteksti on niin monimuotoinen ja muokattavissa, että on ensisijaisesti opettajan mielikuvituksesta kiinni mitä kaikkea visuaaliset tehtävät voivat sisältää. Tällä hetkellä näen visuaaliset tehtävät taideintegraatiotehtävinä, joissa lapsen kädenjälki näkyy. Visuaalinen tehtävä voi siis sisältää yhtä hyvin maalaamista, tai saksilla leikkelyä kuin muovailuvahaveistoksiakin.

Kysymykseen siitä, pystyinkö kehittämään uudenlaisia visuaalisia tehtäviä musiikkileikkikoulukäyttöön on vaikea vastata yksiselitteisesti. Tein joitakin tehtäviä, jotka ovat sen tyyppisiä, etten ole törmännyt niihin aiemmin tässä kontekstissa. En kuitenkaan koe itse keksineeni mitään uutta, vaan yhdistelin asioita minulle uudella tavalla. Tämän prosessin myötä sain uutta näkökulmaa visuaalisiin tehtäviin, ja voin siis kehittää näitä ideoita eteenpäin myöhemmin.

4.4.1 Syksytehtävä

Syksyaiheinen tehtävä sisältää hyvin perinteisiä musiikkileikkikouluelementtejä, mutta se oli silti minulle uusi yhdistelmä. Pyrin tehtävää suunnitellessani erityisesti huomioimaan sen, että välillä on hyvä antaa lapsen kädenjäljelle reilusti tilaa paperilla. Syksytehtävässä oli tyhjä tausta ja kuvana kaksi pientä pilveä: toisen sisässä sanat lauluun jota olimme laulaneet paljon lasten kanssa ja toisen sisässä pieni runo, jota olimme käyttäneet tunnilla. Sen lisäksi, että paperilla oli roimasti tilaa lapsen kädenjäljelle, sisälsi se siis myös informaatiota kiinnostuneille vanhemmille.

Lapsille annoin ohjeen täyttää loput paperista niin, että paperin alle laitetaan syksyn lehti tai lehtiä, jotka lapsi saa värittää näkyviin haluamallaan värillä tai väreillä paperin päältä kevyesti painamalla. Jotkut lapsista tekivät vain yhden lehden, jotkut tekivät monta, ja värien käyttö vaihteli myös paljon. Eräs oppilas teki koko tehtävän lempivärillään. Vaikka on hauska nähdä monivärisiä tehtäviä, on myös tärkeää antaa lapsen joskus käyttää juuri sitä väriä, joka tuo hänelle hyvän mielen. Yllätyin siitä, että moni oppilaistani ei ollut tehnyt vastaavaa tehtävää aiemmin. Tehtävä joka vaikutti minusta perusjutulta, ei ollutkaan lapsille sitä.

4.4.2 Pullat uunissa

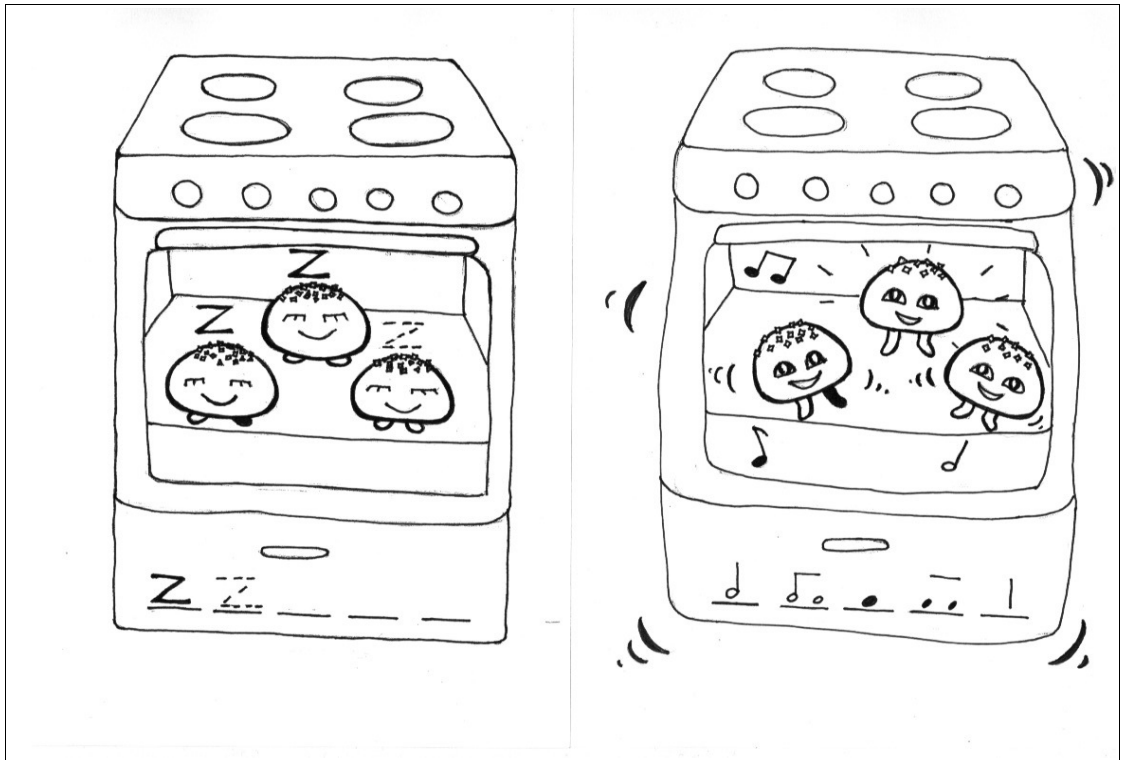
Pullat uunissa tehtävää tehdessäni lähdin tietoisesti etsimään uutta näkökulmaa tehtävään. Kyseinen tehtävä liittyy pullat uunissa -leikkiin, jonka leikkimisestä joulun alla on muodostunut oppilailteni traditio. Kyseisessä leikissä käsitellään musiikki - hiljaisuus -käsiteparia. Leikissä soi taustalla musiikki, jossa on helposti tunnistettavissa olevia taukoja. Yleensä opettaja on leipuri ja lapset ovat pullia. Pullat tanssivat ja pomppivat uunissa musiikin tahdissa kunnes musiikki taukoaa. Tauon aikana leipuri avaa kuvitteellisen uunin luukun, jolloin pullat ovat aivan hiljaa paikoillaan lattialla. Koska pullat uunissa -leikki on oppilaitteni mielestä erityisen hauska, halusin suunnitella tehtävän, joka olisi ensisijaisesti hauska, mutta jonka avulla voisimme palauttaa mieliin, miten musiikkia ja hiljaisuutta voi merkitä muistiin.

Jouduin tekemään tehtävästä ensimmäisen version itse, koska kuvittajani oli sairaana. Itse tekemäni tehtävä ei ollut mielestäni kovin onnistunut, mutta sain sen avulla käsityksen millaiset pullan kuvat toimivat tehtävässä ja huomasin, että paperin jakaminen kahteen sarakkeeseen on tässä tehtävässä hyvä ratkaisu. Lapset tekivät väsäämäni tehtävän hyvillä mielin, mikä sai minut tajuamaan, että minunkin kädenjälkeni voi olla tarpeeksi hyvä.

Lopullisessa pullatehtävässä (katso kuvio 8 seuraavalta sivulta) on kuvana kaksi uunia. Tehtävässä on tarkoitus kuvan värittämisen lisäksi piirtää vasemmanpuoleisen uunin alaosaan z-merkkejä merkitsemään hiljaisuutta. Oikean puoleiseen uuniin on tarkoitus täydentää nuotteja edustamaan musiikkia. En päättänyt etukäteen minkälainen nuottirivistö oikeanpuoleisen uunin alalaitaan tulee. Lapsi voi valmiiksi piirretyn pohjan rajoissa päättää itse täydentääkö aloitetun nuotin kahdeksasosa-, neljäsosa- vai puolinuotiksi.

Pullat uunissa tehtävästä tuli melko perinteinen, mutta itselleni uutta siinä on ajatus, ettei kaikkien oppilaiden tarvitse ratkaista tehtäväosaa samalla tavalla. On vain hauska, kun lopputuloksena on erilaisia rytmejä. Kun testasin tehtävää oppilaillani, oli se heidän mielestään hauska ja perjantain ryhmässä kokeilimme myös taputtaa syntyneet rytmit. Huomasimme, että kaikilla ei ollut tuloksena samanlainen rytmi, mutta kaikki tehtävät oli silti ratkaistu oikein. Tämä on mielestäni tärkeä havainto, koska usein musiikista keskusteltaessa puhutaan vääristä ja oikeista äänistä tai rytmeistä. Todellisuudessa

musiikki ei ole väärin tai oikein. Se saattaa olla tai olla olematta jonkun tyylin mukaista, mutta lähtökohtaisesti kaikki ääni voidaan tulkita musiikiksi.

Kuvio 8. Pullat uunissa -tehtävä.

4.4.3 Etsi virheet ja laske ne

Tähän tehtävätyyppiin en ole törmännyt suomenkielisissä musiikkileikkikouluun suunnatuissa lähdemateriaaleissa, mutta päädyin teettämään tämäntyyppisen tehtävän, koska yhteen solmisaatiotehtävistä tuli vahingossa asiavirhe. Itse suhtauduin virheeseen ensin todella tiukkapipoisesti häveten, mutta huomasin sitten kuinka 5-6-vuotiaat lapset itse asiassa nauttivat tämäntyyppisestä leikillisestä virheenmetsästyksestä. Tehtävätyyppi haastaa lapsen käyttämään omia hoksottimiaan, mutta on omalla tavallaan humoristinen samaan aikaan. Tekemämme etsi virheet tehtävä (kuvio 9), oli teemaltaan pääsiäis- ja kevätaiheinen. Suurin osa virheistä oli musiikkiin liittymättömiä, kuten raidallinen tipu.

Ehdin testata tehtävää käytännössä vain yhdessä ryhmässä, koska muilla ryhmillä oli pääsiäisloma, mutta tässä yhdessä ryhmässä oppilaat innostuivat tehtävästä kovasti. Luokkaan tuli mielestäni mukava tunnelma kun lapset hihkuivat löytäessään kuvasta epäloogisuuksia. Tekemässäni kuvassa oli yhteensä viisi virhettä, ja se oli melko

sopiva määrä. Aikaraamit huomioon ottaen ei ainakaan kannata tehdä enempää kuin viisi virhettä yhteen kuvaan. Tämä tuntui oikein toimivalta tehtävätyypiltä ja tulevaisuudessa haluan ehdottomasti suunnitella samantyyppisen tehtävän, jossa on vielä enemmän nimenomaan musiikillisiin asioihin liittyviä virheitä. Alla näkyy millainen pääsiäiskuvasta tuli.

Kuvio 9. Etsi viisi virhettä -tehtävä

4.4.4 Mikä ei kuulu joukkoon?

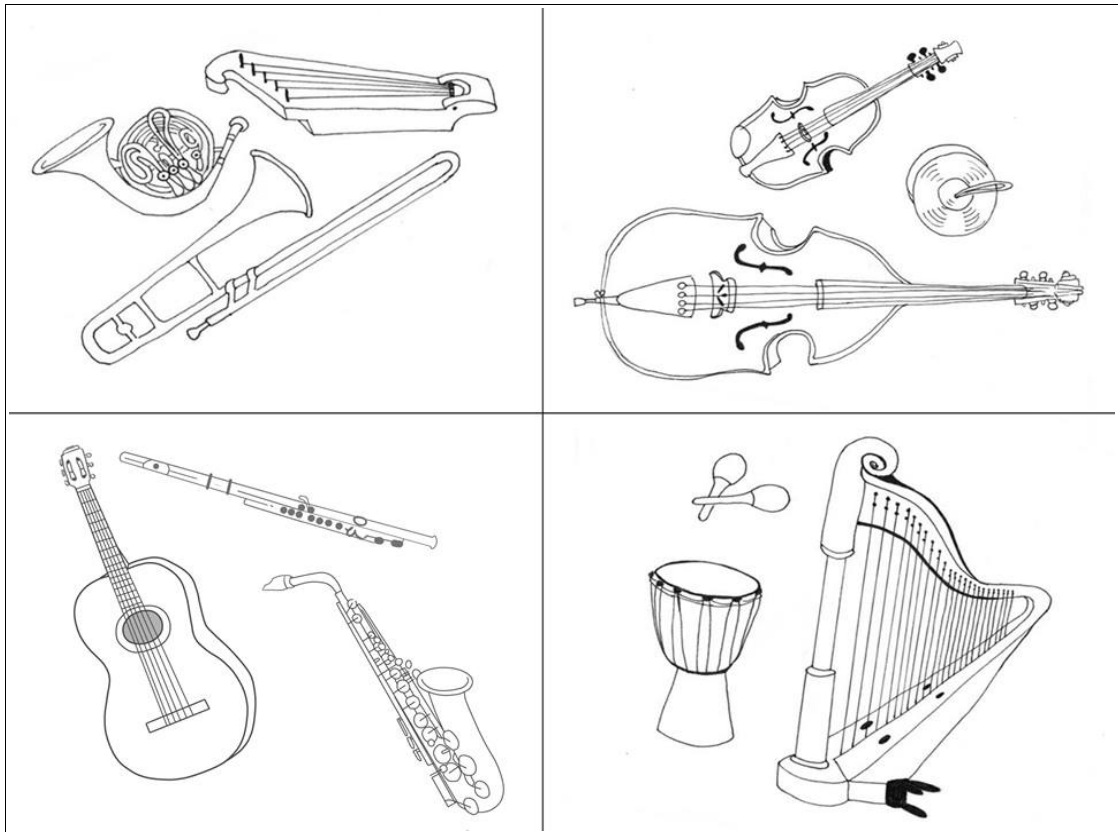
Tammikuussa kävin myös opettajille suunnatussa Educa-messutapahtumassa ja sain idean tehdä Mikä ei kuulu joukkoon? -väritystehtävän. Idea pyöri mielessä myös opettaessani aloittavia saksofonioppilaita. Itse asiassa nuottikuvan hahmottaminen ja nuotinluvun opettelu pohjautuu aluksi juuri samanlaisen ja erilaisen nuotin erottamiseen toisistaan, eli nuottien vertailuun. Tätä asiaa pohdin mielessäni ja tulinkin siihen tulokseen, että Mikä ei kuulu joukkoon? -tehtävä sopii hyvin myös musiikkileikkikoulukontekstiin 5-6-vuotiaille.

Tätäkin tehtävätyyppiä en ole tavannut mainitsemissani suomenkielisissä aineistoissa, mutta tämäntyyppisiä tehtäviä löytyy mm. alkuopetuksen materiaaleista. Kyseisen tehtävän teemaksi valikoituivat soittimet. Tehtävän tekeminen oli kuvittajan kannalta haastavaa, koska soitinten piirtäminen on melko pikkutarkkaa työtä. Piirrettäessä soittimia, jotka on tarkoitus värittää, on koko ajan tehtävä kompromisseja soitinten todellisen ulkonäön ja väritettävyyden välillä. Esimerkiksi vaskisoittimia piirräessä varjot tekevät soittimista huomattavan paljon luonnollisemman näköisiä, mutta suuri määrä varjostuksia ei oikein sovellu väritystehtävään, koska lapselle ei jää juurikaan väritettävää. Kuvio 10 on luonnos käyrätorvikuvasta, jossa oli mielestäni liikaa varjostuksia käyttötarkoitukseen nähden.

Kuvio 10. Luonnos käyrätorvesta

Valmiissa Mikä ei kuulu joukkoon? -tehtävässä (kuvio 11, sivulla 28) paperi on jaettu neljään eri osioon. Jokaisessa osiossa on kolme soitinta joista yksi ei kuulu samaan soitinryhmään toisten kanssa. Lopullinen tehtävä oli 5-6-vuotiaille melko helppo, mutta toisaalta yhtä tärkeää kuin tunnistaa ryhmään kuulumaton soitin, on mielestäni nähdä kuvia eri soittimista ja keskustella niiden soinnista, koosta ja muista ominaisuuksista, jotka lapsia kiinnostavat. Näin lasten kiinnostus soittimia kohtaan saattaa herätä.

Kuvio 11. Tällainen on tekemämme Mikä soitin ei kuulu joukkoon? -tehtävä.

Olen jo vuosien ajan säästänyt oppilaita vaihtelevasti erilaisilla soittimilla ja esitellyt heille monenlaisia soittimia. Silti olen vasta viime vuosina tajunnut kuinka suuri merkitys tällaisella toiminnalla voi olla juuri kuusivuotiaille musiikkileikkikoululaisille. Moni haluaisi jatkaa musiikkileikkikoulussa vielä seitsemänvuotiaana. Epäilen, että toisinaan tämä halu jatkaa tutussa musiikkileikkikouluryhmässä saattaa johtua siitä, että oppilas on kyllä kiinnostunut musiikista ja soittoharrastuksen aloittamisesta, mutta hänellä ei ole aavistustakaan mikä soitin häntä voisi kiinnostaa. Sen vuoksi kannattaa mielestäni kannustaa oppilaita monin tavoin tutustumaan eri soittimiin ja käymään konserteissa, joissa pääsee sekä näkemään eri soittimia, että kuuntelemaan soitinten ääntä. Näin menetellen oppilaan voi olla helpompi valita itselleen soitin, jonka parissa jatkaa musiikkiharrastusta.

4.4.5 Satumaiseen satuleikkiin liittyvä kokoava tehtävä

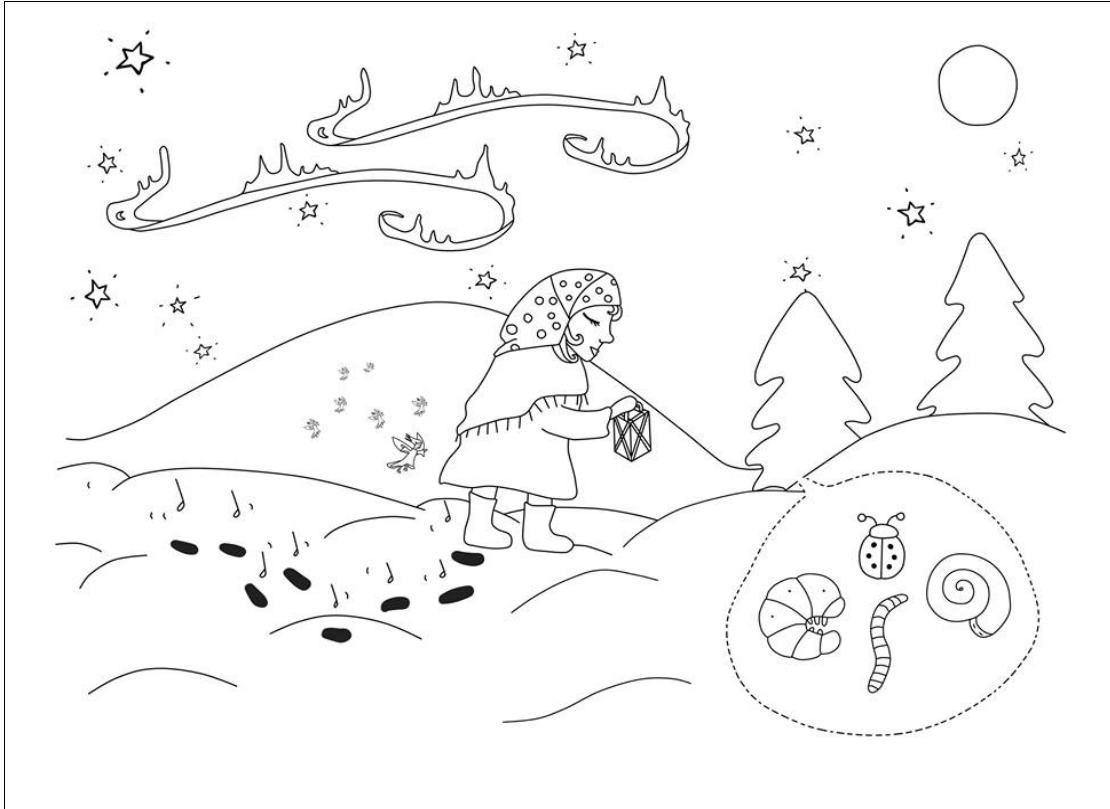
Olen viime vuosina ottanut tavaksi järjestää musiikkileikkikoululaisille noin kerran lukuvuodessa Satumainen satuleikki / Sagolik sagolek -tapahtuman. Tapahtumassa luetaan satu, jonka lukemisen jälkeen oppilaat vanhempineen saavat valita sadusta

roolit, ja sen jälkeen esittää tai leikkiä sadun. Varsinaista yleisöä ei ole, vaan kaikki toimivat toisilleen yleisönä. Roolien valinnassa pyritään välttämään tiukkapipoisuutta, eli jos päärooliin haluajia on vaikkapa viisi, voi tarinassa olla viisi pääroolin esittäjää, kunhan sivurooleihinkin saadaan esittäjät. Roolien valitsemisen jälkeen jokainen roolihahmo saa jonkin ennalta sovitun välineen tai soittimen, joka kuuluu juuri sille roolihahmolle. Jotta satu olisi mahdollista esittää tapahtumassa, olemme perehtyneet musiikkileikkikoululaisten kanssa edeltävinä viikkoina sadussa esiintyviin hahmoihin, satuun liittyviin lauluihin ja musiikkiappaleisiin sekä hahmoille kuuluviin esineisiin. Lapset siis tietävät hahmoa valitessaan myös minkä soittimen tai välineen he tulevat saamaan. Koska lapset tuntevat tarinan hahmot ja osat ennalta, pystyvät he myös ohjeistamaan vanhempiaan tarvittaessa.

Tällä kertaa satu oli minun kirjoittamani, mutta se pohjautui Talvisalaisuus satuun, joka on löydettävissä *Kuuntelun aika* -kirjasta (Alho, Hautsalo & Perkiö 1995, 78-80). Satumaisen satuleikin päähenkilöllä Piika Pikkaraisella oli jalat, joiden tömistys näytti soittajille rytmin. Sadussa oli myös hangella liiteleviä lumikeijuja jotka tanssivat kulkusten helistessä. Keijujen lisäksi sadussa tanssivat myös revontulet silkkinauhoineen, ja triangeliorkesteri hoiti tuikkivan tähtitaivaan toimea.

Viimeiselle musiikkileikkikoulutunnille ennen Satumainen satuleikki -juhlaa suunnittelin tehtävän, jossa oli kollaasinomaisesti yhdistetty kaikki sadussa tärkeät hahmot (kuvio 12). Tehtävä on väritystehtävä, joka muistutti lapsia viime viikkoina käsitellyistä asioista. Tehtävä vaikutti toimivan myös käytännössä. Lapset muistivat hyvin tunnilla opitut elementit juhlassa ja pystyivät myös ohjeistamaan vanhempiaan heidän valitsemansa roolin esittämisessä. Toki suurin vaikutus on tunneilla tapahtuneella toistolla, mutta kuva on mukava lisä, kun on tarkoitus muistaa useampi asia. Lisäksi lapsi saa kuvasta mukavan muiston juhlasta.

Kuvio 12. Piika Pikkarainen ja muut Satumaisessa satuleikissä seikkailleet hahmot ja elementit satumaiseen satuleikkiin liittyvässä tehtävässä.

5 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön myötä sain käyttööni sekä uusia ruotsinkielisiä että kielestä riippumattomia väritystehtäviä, kuten olin suunnitellut. Jotkut tehtävistä palvelivat juuri niitä tarpeita, mitä minulla oli lukuvuonna 2013-2014, toiset taas ovat sen tyyppisiä, että niitä voi käyttää useana vuonna suunnilleen saman ikäisten ryhmissä. Mielestäni etenkin solmisaatioon liittyvät valmistuneet tehtävät ovat sellaisia, etteivät ne vanhene, vaan niille on varmasti käyttöä vielä vuosienkin päästä. Olen myös suhteellisen tyytyväinen niihin valintoihin, joita tein saadakseni solmisaatiotehtävistä yhtenäisen kokonaisuuden.

Käytännön tuotoksen eli uusien visuaalisten tehtävien lisäksi opinnäytetyöprosessi vaikutti myös minuun opettajana ja työhöni taidekasvattajana. Perehtyminen siihen taiteenlajiin, jonka tunnen huonoiten, kannatti. Prosessin alussa koin, että tässä projektissa on välttämätöntä käyttää kuvittajaa, mutta perehtyessäni visuaalisiin tehtäviin oma kuvataiteellinen itsetuntoni parani. Prosessin aikana minussa heräsi

ajatus, että haluan viestiä oppilailteni vahvasti, että heidän kädenjälkensä on tarpeeksi hyvä ja arvokas sellaisena kuin se on. Tämä ajatus yhdistettynä oppilaitteni hyväksyviin kommentteihin minun tekemästäni tehtävästä, joka syntyi ikään kuin vahingon sanelemana kuvittajan ollessa sairaana, sai minut tajuamaan, että on todella tärkeää, että hyväksyn myös oman kädenjälkeni. En koe olevani sellainen kannustava roolimalli oppilailteni, jollainen haluan olla, ellen pysty hyväksymään omaa tuotostani. Kun on kyse visuaalisista taiteista, tai taiteista ylipäätään, on hyvin harvinaista, että kädenjälki olisi tuomittavissa hyväksi tai huonoksi. Mielestäni taiteellinen vapaus ja se, että taiteellisissa projekteissa on tilaa mielikuvitukselle on tärkeämpää, kuin viimeisen päälle huoliteltu ulkoasu.

Tämän opinnäytetyöprosessin myötä minun on helpompi delegoida visuaalisiin tehtäviin liittyvät tehtävänannot mahdolliselle kuvittajalle. Opin myös että mikäli tarvitsen uusia tehtäviä, sopi minulle paremmin valmistaa tehtäviä pari kappaletta kuussa kuin että pyrkisin ennakoimaan esimerkiksi puolen vuoden tehtävät kerralla valmiiksi. Näitä käytännön oppeja tärkeämpää on kuitenkin se, että olen tämän opinnäyteprosessin aikana rohkaistunut kokeilemaan omia kuvataiteellisia rajojani. Tunnen itseni entistä monipuolisemmaksi taidepedagogiksi. On selvää, että musiikki, tanssi ja draama tuntuvat yhä minulle vahvemmilta osa-alueilta kuin kuvataiteet, mutta olen voittanut osan kuvataiteisiin liittyvistä peloistani ja löytänyt hyväksyvemmän tavan suhtautua omiin kuvataiteellisiin tuotoksiini.

Ajatuksia uudenaikaisista visuaalisista tehtävistä heräsi myös. En saanut näin lyhyessä ajassa niin useaa uudenlaista tehtävää valmistettua, kuin olisin toivonut. Tärkeintä on kuitenkin, että sain oman mielikuvitukseni heräämään. Päällimmäiseksi mieleen jäi ajatus, että visuaaliset tehtävät voivat olla paljon monimuotoisempia, kuin väritystehtävätyyppiset tehtävät, joita olen tottunut käyttämään.

Eräs asia, jonka olen kyseenalaistanut tämän prosessin aikana, ovat tehtävät, jotka näyttävät tehtaasta tulleilta. Tajusin, etten välttämättä toivo tehtäviltä samaa laatua kuin värityskirjoissa ja musiikkileikkikouluun suunnatuissa valmiissa tehtäväkirjoissa. Toisinaan on mukavaa, että kädenjälkeä ei silottele liikaa. Olen aiemmin mieltänyt kotikutoisuuden negatiiviseksi asiaksi, mutta asiaa pohdittuani minulle tuli sellainen olo, että tehtävä on mielestäni vähemmän taiteellinen, jos se näyttää koneen valmistamalta. Visuaalisen tehtävän tekijällä tulee olla taiteellinen vapaus valita kuinka kotikutoisia tehtäviä hän haluaa tehdä.

Tämän prosessin aikana oppilaissani oli nähtävissä uudenlaista innostusta uusien tehtävätyyppien myötä. Sen lisäksi oppilailta vaikutti olevan hauskaa, kun tehtävät nivoutuivat entistä paremmin laulettuihin lauluihin ja leikittyihin leikkeihin. Tämä oli mukava huomata, koska mielestäni on tärkeää tehdä musiikkileikkikoulussa asiat leikin ja hauskanpidon kautta. Koen onnistuneeni opettajana, jos pystyn kylvämään oppilailleni sitä iloa, mitä itse taiteista saan.

Prosessin päätteeksi tuntuu kuin olisin vasta päässyt alkuun visuaalisen puolen huomioon ottamisessa musiikkileikkikouluryhmissäni. Toisaalta minusta tuntuu, että olen nyt valikoivampi visuaalisten tehtävien suhteen kuin ennen. Mielestäni niitä ei kannata tehdä vain rutiinin vuoksi. Toisaalta olen täynnä ideoita, joita haluan päästä kokeilemaan ja työstämään eteenpäin. Haluaisin muun muassa tehdä jonkin origamityyppisen musiikkiin liittyvän tehtävän, sekä yhdistä pisteet ja muodosta kuva -tehtävän

Erityyppisiin lähteisiin tutustuessani innostuin myös muun muassa Helena Holsti-Setälän tekemästä pienille viulisteille suunnatusta nuotinlukumateriaalista. Se herätti minussa monta ajatusta, joita haluan tulevaisuudessa kehittää edelleen ja kokeilla musiikkileikkikoulukontekstissa. Yksi heränneistä ajatuksista on se, että toisinaan lapsille voisi jakaa mustavalkoisten tehtävien sijaan värillisiä tehtäviä. Pidän myös Holsti-Setälän ensimmäisessä tehtävässä esittelemää viulukotelossa asustelevaa Pupsi-Pupua hyvänä ideana. Pupsi-Pupusta kerrotaan, että se osaa jo nuotit ja voi auttaa lasta oppimaan ne. (Holsti-Setälä 2012, liite1). Tällainen tarinallisuus ja hahmojen käyttö on mielestäni tärkeää, jotta musiikin perusteiden oppiminen olisi lapsista hauskaa, ja jotta he saisivat läpikäytyihin asioihin positiivisen tunnesiteen. Samassa materiaalipaketissa muita kiinnostavia tehtäviä, jonka tyyppisiä haluaisin tulevaisuudessa kokeilla musiikkileikkikoulussa, olivat muun muassa tunnistetaan kirjaimia tehtävä (emt., liite7) sekä nuottien ja taukojen aika-arvoja käsittelevä tehtävä (emt., liite 9).

Hyväksytyäni oman kädenjälkeni olen ajatellut yhä enemmän sitä, että haluan jättää tilaa oppilaitteni kädenjäljelle, joten mikäpä olisi hauskeempaa kuin antaa oppilaiden suunnitella omanlaisia tehtävätyyppejä, joita voisimme yhdessä toteuttaa. Mieleeni jäi myös kytemään ajatus kameran käyttämisestä musiikkileikkikoulussa. Voisi olla hauskaa, jos lapset saisivat valokuvata jonkin opittuun asiaan liittyvän taideteoksen, tai voisimme vaikka lähteä luokasta luontoon retkelle kuvaamaan maisemia. Otettuihin

valokuviiin pohjautuen voisimme vaikka myöhemmin tehdä yhdessä sävellyksen tai jollakin muulla tapaa integroida valokuvat musiikilliseen tekemiseen.

Tulevaisuudessa haluaisin myös perehtyä hieman tarkemmin siihen, miten lapset kokevat visuaaliset tehtävät ja taideintegraation. Tämän prosessin aikana muutokset minussa opettajana olivat niin suuria, että kyseinen aspekti jäi vähemmälle huomiolle.

Kaiken kaikkiaan tämä opinnäytetyö on nostanut tuntosarveni pystyyn sen suhteen mitä kaikkea taideintegraatio voi todellisuudessa tarkoittaa musiikkileikkikoulussa. Odotan innolla sitä, että pääsen jatkamaan kokeilujani, sekä työstämään syntyneitä ideoita yhdessä oppilaitteni kanssa.

Lähteet

Alho, Eve, Hautsalo, Hilikka & Perkiö, Soili 1995. Kuuntelun aika. Jyväskylä: WSOY.

Goodkin, Doug 2004. Play Sing & Dance – An Introduction to Orff Schulwerk. New York: Schott Music Corporation.

Holsti-Setälä, Helena 2012. Askel nuotinluvun maailmaan – lapsiystävällinen lähestymistapa nuottien opiskeluun pienille viulisteille. Opinnäytetyö. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma.

Hongisto-Åberg, Marja Lindeberg-Piiroinen, Anne & Mäkinen, Leena 1992. Hip hoi musiso! tehtävävihko 3. Helsinki: Warner / Chappell Music Finland.

Hongisto-Åberg, Marja Lindeberg-Piiroinen, Anne & Mäkinen, Leena 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa hip hoi, musiso! Helsinki: Warner / Chappell Music Finland.

Kaikkonen, Markku Ollaranta, Ritva Simojoki, Maija & Sopanen, Satu 2000a. Olin teemakirja opettajalle 1. Helsinki: Otava.

Kaikkonen, Markku Ollaranta, Ritva Simojoki, Maija & Sopanen, Satu 2000b. Olin teemakirja opettajalle 2. Helsinki: Otava.

Kaikkonen, Markku Ollaranta, Ritva Sopanen, Satu & Tharmaratnam Fiona 2001. Olin tehtävävihko 3. Helsinki: Otava.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen, Minna-Leena 2007. Kehityspsykologia – Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.

Lappalainen, Minna 2012a. Laulava kynä piirros-laulukirja, Helsinki: Laulau.

Lappalainen, Minna 2012b. Laulava kynä laulupiirtämisen opas, nuotit ja leikit. Helsinki: Laulau.

Lindholm, Marina & Sundqvist, Johan 2007. Da Capo musik för åk 0-2 lärarhandledning. Helsinki: Schildts & Söderströms.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014a. Tietokulma 5-6-vuotias. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/ (luettu 6.10.2014).

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014b. Tietokulma 5-6-vuotias – liikunnallinen kehitys. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/liikunnallinen_kehitys/ (luettu 6.10.2014).

Murtomaa, Katriina Rasilo, Katriina & Siitonen-Salomaa, Leena 1993. Tiukujen taika tehtäväkirja. Porvoo: WSOY.

Ollaranta, Ritva & Simojoki, Maija 1979. Musiikkia muksuille. Helsinki: Otava.

Ollaranta, Ritva & Simojoki, Maija 1982. Muksut musiikkimaassa (metodiopas): Helsinki: Otava.

Ollaranta, Ritva & Simojoki, Maija 1989. Laula lasten lailla kolmostason työkirja. Helsinki: Otava.

Sinkkonen, Jari. 2001. Leikin maailmasta kohti keskilapsuutta – lapsen kehitys neljänneltä seitsemännelle ikävuodelle. Teoksessa Karppinen, Seija Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri (toim.) Taiteen ja leikin lumous Helsinki: Finn Lectura, 23-32.

Söderman, Inger 2009. Musikporten. Vaasa: Schildts.